

คู่มือบริหารความปลอดภัย

สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

-----

1. การบริหารความปลอดภัยทั่วไป

1.1 การจัดการความปลอดภัยของอาคารสถานที่

สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มีพื้นที่ความรับผิดชอบจำนวนทั้งสิ้น 3,894 ตารางเมตร มีอาคารสำนักงานหลัก 1 อาคาร

อาคารต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอาคารที่มีความหลากหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ การใช้งานวัสดุอุปกรณ์ สุขภาพอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น การทำงานที่อับอากาศ การทำงานบนที่สูง การเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

1.1.1 โครงสร้างและพื้นที่ภายในอาคาร

1) ฐานราก เสา และคาน

- ควรตรวจสอบการทรุดตัวของฐานอาคาร โดยตรวจสอบที่เสาแต่ละต้น ของอาคารมีการทรุดตัวแตกต่างกันหรือไม่ อาคารมีการเอียงตัวด้านใดด้านหนึ่งผิดปกติ

- เสาที่อยู่ในอาคารให้ตรวจสอบหาความผิดปกติเช่น เอียงหรือมีการโก่งตัว การแตกร้าวของคอนกรีต จุดที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษคือ รอยต่อของเสากับคาน และตรงกึ่งกลางของคาน

- สำหรับอาคารที่ยกพื้นลอย เสาแต่ละต้นโดยเฉพาะที่อยู่เหนือพื้นดิน จะมีการกัดกร่อนค่อนข้างเร็ว ควรมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบ

2) พื้นและผนัง โดยทั่วไปพื้นชั้นล่างมีทั้งที่วางบนคานกับแยกออกจากคาน แต่ละส่วนใหญ่จะวางไว้บนคาน

- อาคารทุกชั้นต้องตรวจสอบการยุบตัวของพื้นโดยเฉพาะตามขอบ ทั้ง 4 ด้านกับตรงกลางของพื้น ต้องไม่ยุบหรืออตัว ถ้าพบคอนกรีตตกจากเพดาน ต้องตรวจสอบโดยละเอียดทันที

- วัสดุที่ปูพื้นต้องเลือกให้เหมาะสมกับการใช้งาน ดูแลให้เรียบร้อย สะอาด และแห้ง พื้นต้องไม่มีร่องหรือรูขนาดใหญ่ที่อาจจะเดินสะดุดทำให้ข้อเท้าพลิก โดยเฉพาะ กรณีที่สวมรองเท้าส้นแหลม

- พื้นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุสูงคือ พื้นต่างระดับ พื้นทางเดิน ที่เป็นทางลาดพื้นที่ทำจากวัสดุที่ลื่นได้ง่ายเมื่อน้ำ

- ผนัง อาจทำจากคอนกรีต ไม้อัด ยิปซัม หรือวัสดุอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ต้องตรวจการแตกร้าวที่เกิดจากการสั่นสะเทือน การขยายตัว หรือการเซ็ดตัวของโครงสร้างประตูและ/หรือหน้าต่าง อาจมีการยุบตัวของโครงสร้างหรือผนังทำให้ปิดไม่สนิท ปิดหรือเปิดไม่ได้

- ผนังปูนที่มีรอยแตกอาจเกิดเฉพาะที่ผิว แต่บางกรณีก็อาจเกิดจาก เนื้อวัสดุที่ทำให้ผนังควรมี การตรวจสอบทั้งด้านในและด้านนอก ถ้าพบว่าแตกหักเข้าไป ทั้งด้านในและด้านนอก กรณีนี้ต้องรีบดำเนินการ แก้ไข

3) บันไดและทางเดินในอาคาร เป็นจุดสำคัญที่มักพบว่าเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ ซึ่งเกิดจากขั้นบันได แต่ละขั้นสูงไม่เท่ากัน ขั้นบันไดบิ่นวัสดุที่ปูขอบขั้นบันไดชำรุด มีสิ่งของวางไว้ที่ขั้นบันได ส่วนบนสุดล่างสุดของ บันไดมีสิ่งของวางขวางทั้งที่ขั้นบันไดและทางออก มีแสงสว่างเพียงพอแม่ไฟดับ บันไดที่มีคนใช้จำนวนมากควรทำ ป้ายหรือสัญลักษณ์ให้เดินชิดด้านใดด้านหนึ่ง และควรมีราวจับทั้งสองฝั่งด้วย บันไดสำหรับทางขึ้นอาคารสำนักงาน หอพัก ห้องเรียนที่มีพื้นที่รวมไม่เกิน 300 ตารางเมตร ต้องจัดบันไดกว้างตั้งแต่ 1.20 เมตร ขึ้นไป ถ้าพื้นที่เกิน 300 ตารางเมตร บันไดกว้างตั้งแต่ 1.50 เมตรขึ้นไป ถ้าความกว้าง น้อยกว่าที่กำหนดต้องใช้ 2 บันได ซึ่งแต่ละบันได ควรกว้างไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร ส่วนกรณีบันไดที่สูงเกิน 4 เมตร ต้องมีชานพักทุกช่วง 4 เมตร หรือน้อยกว่าชาน พัก ต้องกว้างเท่ากับบันได เว้นแต่บันไดที่กว้างเกิน 2 เมตร ลูกนอนเมื่อหักส่วนเหลื่อมกันออกกว้างไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร บันได ที่กว้างเกิน 6 เมตร ต้องมีราวบันไดกั้นตักทั้ง 2 ข้าง บริเวณจุกบันไดต้องมีวัสดุกันลื่น ส่วน บันไดหนีไฟ สำหรับอาคารที่สูงตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไปและมีตาดฟ้า หรืออาคารสูงตั้งแต่ 4 เมตรขึ้นไป แต่ไม่เกิน 23 เมตร นอกจากมีบันไดตามปกติแล้ว ต้องมีบันไดหนีไฟจากวัสดุทนไฟอย่างน้อย 1 แห่ง มีความลาดชันของบันได น้อยกว่า 60 องศา สำหรับบันไดหนีไฟในอาคาร กว้างไม่น้อยกว่า 0.80 เมตร ผนังที่บ่อสร้าง ด้วยวัสดุที่ทนไฟ หรือมีช่องระบายอากาศที่มีพื้นที่ 1.4 ตารางเมตร ประตูหนีไฟทำจาก วัสดุทนไฟกว้างไม่น้อยกว่า 0.80 เมตร สูง ไม่น้อยกว่า 1.90 เมตร ทำบานชนิดผลักออก ประตูสามารถปิดได้เองและต้องไม่มีธรณีหรือขอบกั้น ส่วนบันไดหนี ไฟนอกอาคารกว้าง ไม่น้อยกว่า 0.60 เมตร ถ้าทอดไม่ถึงพื้นต้องมีบันไดโลหะที่สามารถเลื่อนได้ถึงพื้น

4) หลังคาและเพดาน อาคารหรือหลังคาที่ปูด้วยกระเบื้องต่าง ๆ เมื่อใช้งานนานจะมีโอกาส แตกร้าวหรือร้าว ทำให้ต้องขึ้นไปเปลี่ยน โครงสร้างที่ปูกระเบื้องหลังคา อาจเป็นไม้หรือเหล็ก เมื่อถูกน้ำทำให้ชำรุด สำหรับคนที่ขึ้นไปเปลี่ยนหรือซ่อมหลังคา ต้องมีมาตรการป้องกันการตกจากที่สูง โดยจัดเตรียมสายช่วยชีวิตแบบ เช็มขัดนิรภัย ให้กับผู้ที่ขึ้นไปทำงานทุกคน และต้องระมัดระวังเนื่องจากกระเบื้องปูหลังคาที่ ใช้งานานอาจรับ น้ำหนักไม่ได้จำเป็นต้องใช้วัสดุเพื่อกระจายการรับน้ำหนักขณะขึ้นไปปฏิบัติงาน สำหรับข้อกำหนดเกี่ยวกับความสูง ของเพดาน กำหนดให้ทางเดินหอพักหรืออาคาร อาศัยรวมกว้าง 1.5 เมตร ต้องมีเพดานสูง 2.6 เมตร สำหรับห้อง สำนักงาน ห้องเรียน ห้องอาหารต้องมีเพดานสูง 3.0 เมตร และส่วนห้องประชุม ต้องมีเพดานสูง 3.5 เมตร

1.1.2 การจัดการระบบระบายอากาศ

- วิธีธรรมชาติ ใช้กับพื้นที่ผนังด้านนอกหนึ่งด้าน มีช่องเปิดสู่ภายนอก อาคารได้ เช่น ประตู หน้าต่าง หรือบานเกล็ด เปิดไว้ระหว่างใช้สอย พื้นที่ ช่องเปิดนี้ต้องได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่
- วิธีกล จัดให้มีกลอุปกรณ์ขับเคลื่อนอากาศ เพื่อให้เกิดการนำอากาศ ภายนอกเข้ามาตามอัตรา ดังในตารางที่ 1

ลำดับ	สถานที่	อัตราการระบายอากาศ ไม่น้อยกว่าจำนวนเท่าของปริมาตรของห้องใน 1 ชั่วโมง
1	ห้องน้ำ ห้องส้วมของที่พักรักษาหรือสำนักงาน	2
2	ห้องน้ำ ห้องส้วมของอาคารสาธารณะ	4
3	ที่จอดรถที่อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน	4
4	สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	7
5	สำนักงาน	7
6	ห้องครัวในโรงแรมหรืออาคารชุด	7
7	ห้องครัวของที่พักรักษา	12
8	ห้องครัวของสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	24
9	ลิฟต์โดยสารและลิฟต์ดับเพลิง	30

สำหรับช่องนำอากาศเข้าโดยวิธีกล ต้องห่างจากที่เกิดอากาศเสีย และช่อง ระบายอากาศทิ้งไม่น้อยกว่า 5 เมตร และต้องอยู่สูงจากพื้นดินไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร

ส่วนในกรณีอาคารที่ใช้ระบบปรับอากาศต้องมีการระบายอากาศดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การระบายอากาศภายในอาคารที่มีระบบปรับอากาศ

ลำดับ	สถานที่	ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง/ ตารางเมตร
1	สำนักงาน	2
2	ห้องปฏิบัติการ	2
3	ห้องเรียน	4
4	สถานบริหารร่างกาย	5
5	ห้องประชุม	6
6	ห้องน้ำ ห้องสุขา	10
7	สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม (ห้องรับประทานอาหาร)	10
8	ห้องครัว	30

1.1.3 ระบบป้องกันอันตรายจากฟ้าผ่า ระบบป้องกันอันตรายจากฟ้าผ่า มีข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1) อาคารสูงต้องมีระบบป้องกันอันตรายจากฟ้าผ่า ประกอบด้วย เสาล่อฟ้า สายล่อฟ้า สายตัวนำสายนำลงดิน และหลักสายดิน

2) อาคารแต่ละหลังต้องมีสายตัวนำโดยรอบอาคาร โดยมีสายนำลงดินต่อ จากสายตัวนำห่างกัน
ทุกระยะไม่เกิน 30 เมตร วัดตามขอบอาคาร ทั้งนี้ สายนำลงดินต้องมีไม่น้อยกว่า 2 สายต่ออาคาร

1.1.4 ระบบจ่ายไฟฟ้าสำรอง ระบบจ่ายไฟฟ้าสำรอง มีข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) ต้องทำงานอัตโนมัติเมื่อระบบไฟฟ้าปกติหยุดทำงาน
- 2) ต้องจ่ายไฟได้ไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง สำหรับเครื่องหมายแสดงทางฉุกเฉิน ทางเดิน ห้องโถง
บันไดและระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้เมื่อเกิดไฟดับ
- 3) ต้องจ่ายไฟตลอดเวลากับลิฟต์ดับเพลิง เครื่องสูบน้ำดับเพลิง และระบบสื่อสาร

1.1.5 ระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ ระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ มีข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ต้องมีสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ทุกชั้น
- 2) ต้องมีระบบแจ้งเหตุอัตโนมัติและใช้มือเพื่อให้อุปกรณ์ทำงาน

1.1.6 ระบบป้องกันเพลิงไหม้ ระบบป้องกันเพลิงไหม้ประกอบด้วย ท่อย่น ที่เก็บน้ำสำรองและหัวรับ น้ำดับเพลิง มีข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) ท่อย่น ทนความดันได้ไม่ต่ำกว่า 1.2 Mpa ทาด้วยสีแดง ติดตั้งชั้นล่างสุด ไปถึงชั้นสูงสุดของ
อาคาร ท่อย่นต้องต่อกับท่อประธานส่งน้ำ และหัวรับน้ำดับเพลิงนอกอาคาร
- 2) ตู้ฉีดย้ำดับเพลิง ต้องมีทุกชั้น ประกอบด้วย
  - หัวต่อสายฉีดย้ำดับเพลิง พร้อมสายฉีดย้ำขนาด 25 มิลลิเมตร
  - หัวต่อสายฉีดย้ำดับเพลิง ชนิดหัวต่อสวมเร็วขนาด 65 มิลลิเมตร พร้อมฝาครอบและโซ่ร้อย
  - ติดตั้งตู้ฉีดย้ำดับเพลิงห่างกันไม่เกิน 64 เมตร
- 3) ที่เก็บน้ำสำรอง(สำหรับอาคารสูง) โดยมีระบบส่งน้ำที่มีความดันต่ำสุดที่ หัวต่อสายฉีดย้ำ
ดับเพลิงที่ชั้นสูงสุด 0.45-0.70 Mpa ด้วยอัตราการไหล 30 ลิตร/วินาทีปริมาณส่งจ่ายน้ำสำรอง ต้องจ่ายได้ไม่น้อย
กว่า 30 นาที
- 4) หัวรับน้ำดับเพลิง ติดตั้งภายนอกอาคาร เป็นข้อต่อสวมเร็วขนาด 65 มิลลิเมตร มีฝาครอบและ
โซ่ร้อยติดไว้มีข้อความเขียนด้วยสีสะท้อนแสง “หัวรับน้ำดับเพลิง”

1.1.7 เครื่องดับเพลิงแบบมือถือ การติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือ มีข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ติดตั้งทุกชั้น บรรจุสารเคมีไม่น้อยกว่า 4 กิโลกรัม
- 2) ติดตั้ง 1 เครื่องต่อพื้นที่ไม่เกิน 1,000 ตารางเมตร ระยะห่างไม่เกิน 45 เมตร
- 3) ติดตั้งส่วนบนเครื่องดับเพลิงแบบมือถือสูงจากพื้นอาคารไม่เกิน 1.50 เมตร

1.1.8 ระบบดับเพลิงอัตโนมัติ(sprinkle system) ระบบดับเพลิงอัตโนมัติ มีข้อกำหนดและแนวทาง ปฏิบัติดังนี้

- 1) ทำงานได้โดยอัตโนมัติด้วยตัวเองทันทีเมื่อเกิดเพลิงไหม้
- 2) ทำงานได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกชั้น

3) จัดให้มีแบบแปลนและรายการประกอบ ติดตั้งแสดงไว้ทุกชั้นของอาคาร

1.1.9 บันไดหนีไฟ(สำหรับอาคารสูง) การจัดให้มีบันไดหนีไฟ มีข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) ติดตั้งบันไดหนีไฟที่ชั้นสูงสุดหรือดาดฟ้า ลงสู่พื้นอย่างน้อย 2 ทาง

2) บันไดหนีไฟ แต่ละจุดห่างกันไม่เกิน 60 เมตร

1.1.10 การจัดการพื้นที่ด้านนอกโดยรอบอาคาร

1) ทางเดินภายนอกอาคาร ควรแยกทางเดินออกจากถนนอย่างชัดเจน โดยทำรั้วหรือขอบกั้น ความกว้างของทางเดินขึ้นอยู่กับปริมาณผู้ใช้ทางเดินต้องเรียบ ไม่มีน้ำขัง ทางเดินระหว่างอาคารควรมีหลังคาคลุม เพื่อกันแดดและฝน พร้อมมีรางระบาย

2) ถนน บูด้วยวัสดุที่ผิวเรียบ ไม่มีหลุมหรือบ่อ มีลูกระนาดบริเวณทางแยก หรือทางคนข้าม มีป้ายจราจรทุกจุดที่เป็นทางแยก ทางโค้ง ทางคนข้าม มีป้ายห้าม บีบแตร ป้ายจำกัดความเร็ว ป้ายบอกเส้นทาง ติดตั้งไว้เป็นระยะ ที่พื้นมีเส้นแบ่ง จราจรชัดเจน บริเวณทางแยกสำคัญที่มีการจราจรคับคั่งควรติดตั้งสัญญาณไฟเขียว ไฟแดง ถ้าสามารถทำได้ควรจัดรถเดินทางเดียวจะมีความปลอดภัยยิ่งขึ้น

3) ที่จอดรถ กรณีที่จอดรถ 1 คัน ต้องเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลักษณะและขนาดดังนี้

- จอดรถขนานหรือทำมุมกับแนวทางเดินรถน้อยกว่า 30 องศา ต้องกว้างตั้งแต่ 2.4 เมตร ยาวตั้งแต่ 6.0 เมตร

- จอดรถตั้งฉากกับแนวทางเดินรถ ต้องกว้างตั้งแต่ 2.4 เมตร ยาวตั้งแต่ 5.0 เมตร แต่ต้องไม่จัดทางเข้าออกของรถเป็นทางเดินรถทางเดียว

- จอดทำมุมกับแนวทางเดินรถมากกว่า 30 องศา ต้องกว้างตั้งแต่ 2.4 เมตร ยาวตั้งแต่ 5.5 เมตร ที่จอดรถแต่ละคันต้องมีเครื่องหมายแสดงลักษณะและ ขอบเขตของรถที่จอดไว้ให้ปรากฏบนพื้น ความสูงของที่จอดรถ และทางเดินรถตั้งแต่ 2.10 เมตร

1.2 ความปลอดภัยในการทำงาน

1.2.1 คำสำคัญที่เกี่ยวข้อง

1) ความปลอดภัยในการทำงาน (occupational safety and health) หมายถึง ความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยในการทำงานของผู้ประกอบอาชีพทั้งหลาย การประสบอันตรายจากการทำงาน มีความหมายครอบคลุมถึงการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และ/หรือการเจ็บป่วย หรือเกิดโรคจากการทำงาน

2) อุบัติการณ์หรือเหตุการณ์ผิดปกติ(incident) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีผลให้เกิดอุบัติเหตุ หรืออาจหมายถึงเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ

3) เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (near miss) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ

4) อุบัติเหตุ (accident) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่ไม่ได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า หรือไม่ทราบล่วงหน้า หรือขาดการควบคุมแต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มีผลให้เกิดการบาดเจ็บ หรือความเจ็บป่วย หรือการเสียชีวิต หรือการสูญเสียต่อทรัพย์สิน หรือความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือต่อสาธารณชน

5) ความเจ็บป่วยจากการทำงาน (occupational illness) หมายถึง ความเจ็บป่วยที่ได้พิจารณาว่ามีสาเหตุจากกิจกรรมการทำงานหรือสิ่งแวดล้อมของการทำงาน อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้เสมอ หากขาดความระมัดระวังหรือประมาท อุบัติเหตุ จากการทำงานทำให้เกิดการบาดเจ็บ ซึ่งมีตั้งแต่การบาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บสาหัสที่ทำให้เกิดความพิการหรือสูญเสียชีวิต นอกจากนี้ยังทำให้สูญเสียเวลาทำงาน เสียขวัญและกำลังใจของผู้บาดเจ็บ ตลอดทั้งสูญเสียทรัพย์สิน

1.2.2 ลักษณะของอุบัติเหตุจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงานที่พบมีหลายประเภท ได้แก่

- การบาดเจ็บบริเวณหลัง ซึ่งมีสาเหตุจากการเคลื่อนย้ายสิ่งของหรือคน ที่มีน้ำหนักเกินกำลังท่าทางการทำงานที่ไม่ถูกวิธี เช่น การเคลื่อนย้ายสิ่งของที่ไม่ถูกวิธีหรือการนั่งทำงานอยู่กับที่เป็นเวลานาน
- การลื่นและหกล้ม ซึ่งมีสาเหตุจากพื้นลื่น เปียก หรือพื้นผิวทางเดินไม่เรียบ
- การบาดเจ็บจากการบาดเจ็บ ตำ ดัวยวัตถุมีคม เช่น ใบมีด เป็นต้น
- การถูกไฟฟ้าดูด ซึ่งมีสาเหตุจากการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ชำรุด มีกระแส ไฟฟ้ารั่วหรือใช้ในสภาวะที่ไม่เหมาะสม

1.2.3 สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน มี 3 ประการ ได้แก่

1) สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย (unsafe condition) ได้แก่

- การวิเคราะห์ผลประโยชน์และความคุ้มทุนของเครื่องมืออุปกรณ์
- ไม่มีฝากรอบป้องกันส่วนที่เป็นอันตรายของเครื่องมือ
- สภาพแวดล้อมการทำงานไม่ดี เช่น เสียงดัง แสงสว่างไม่พอ การระบายอากาศไม่ดี

2) การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (unsafe act) ได้แก่

- การหยอกล้อกันในขณะทำงาน
- ความประมาท ไม่ระมัดระวัง
- การรีบเร่ง ลัดขั้นตอนการทำงาน
- การเสพสุรา หรือยาเสพติดขณะทำงาน

3) ขาดความร่วมมือที่ดีของบุคลากรในเรื่องความปลอดภัย ได้แก่

- เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ไม่รายงานอุบัติเหตุ
- ไม่เข้าร่วมกิจกรรมความปลอดภัย
- ไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัย

1.2.4 อันตรายในที่ทำงานและการป้องกันอันตรายในที่ทำงานและการป้องกัน ได้แก่

1) ลื่น การป้องกัน ได้แก่

- ทำความสะอาดพื้นให้แห้งอยู่เสมอ
- เมื่อพบเห็นสิ่งผิดปกติต้องรีบแจ้งให้ผู้รับผิดชอบ

2) ล้ม การป้องกัน ได้แก่

- ไม่ควรยกของสูงเกินไป จนมองไม่เห็นทาง
- สวมรองเท้าให้รัดกุม ไม่คับหรือหลวมเกินไป

3) สะดุดสิ่งกีดขวาง การป้องกัน ได้แก่

- สวมรองเท้าให้รัดกุม ไม่คับหรือหลวมเกินไป
- เครื่องใช้ไฟฟ้า ควรวางใกล้ปลั๊กไฟฟ้าให้มากที่สุด
- สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์หากเดินบนพื้นต้องติดเทปกาวให้เรียบร้อย หรือใช้รางพลาสติก

ครอบให้เรียบร้อย

- จัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ ไม่กีดขวางทางเดิน
- ไม่ควรวางสิ่งของเกะกะทางเดิน
- ตรวจสอบบริเวณทางเดินให้ปลอดภัย และสะอาดอยู่เสมอ

4) หายหลัง การป้องกัน ได้แก่

- ไม่ควรยืนบนเก้าอี้เพื่อหยิบ/วางสิ่งของในที่สูง ๆ ควรใช้แท่นหรือบันได วางให้มั่นคงและมี

คนช่วยจับ

- บริเวณมุมอับหรือหัวมุมต้องเดินให้มุมกว้าง ชิดขวามือตนเอง อย่าเดินชิดหัวมุม

5) สิ่งของล้มทับ การป้องกัน ได้แก่

- หาดูเก็บเอกสารที่ละลาย ๆ ชั้นพร้อมกัน ควรเปิดที่ละชั้นเสมอ
- ควรวางและยึดตู้เอกสารให้มั่นคง
- ไม่ควรเปิดตู้เอกสารที่ละลาย ๆ ชั้นพร้อมกัน ควรเปิดที่ละชั้นเสมอ

6) ของมีคมบาดหรือถูกตัด/ทับ การป้องกัน ได้แก่

- ต้องใช้อุปกรณ์ให้ปลอดภัย ด้วยความระมัดระวัง และใช้เหมาะสมกับ ลักษณะงาน
- ไม่ดื่มสุรา
- เมื่อรับประทานยาที่ทำให้หิวซึม ควรหลีกเลี่ยงการทำงานกับเครื่องจักร และของมีคม

7) อัคคีภัย การป้องกัน ได้แก่

- ดึงปลั๊กไฟฟ้า และเก็บเครื่องใช้ไฟฟ้า เมื่อเลิกใช้งาน
- บุคลากรต้องรู้จักวิธีการใช้ถังดับเพลิง และการอพยพออกจากพื้นที่ปฏิบัติงานตามแผนผจญ

เพลิง

1.3 การทำงานกับเครื่องใช้ไฟฟ้าให้ปลอดภัยมีแนวปฏิบัติดังนี้

- ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าก่อนใช้งานเสมอ
- เมื่อจะถอดปลั๊กให้จับที่ปลั๊กเพื่อดึงออก ห้ามจับที่สายไฟ อาจทำให้ฉนวนสายไฟชำรุดและลัดวงจร
- สายไฟที่ร้อน อาจจะเป็นตัวบอกเหตุว่ามีอะไรผิดปกติเกี่ยวกับเครื่องใช้ไฟฟ้า ต้องรีบแจ้งกับหัวหน้างานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไข และทำการหยุดใช้งานจนกว่าเครื่องนั้นจะได้ทำการแก้ไขให้เรียบร้อยก่อน

- ห้ามใช้เต้าเสียบที่มีสภาพชำรุด ไม่ใช้ปลายสายเปลือยเสียบในเต้ารับ และควรติดตั้งเต้ารับชนิดมีขั้ว

สายดิน

- ห้ามใช้ไฟฟ้าเกินกำลังที่มีอยู่
- เมื่อหยิบจับอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มือจะต้องแห้งและยืนอยู่บนพื้นผิวที่แห้ง

- เมื่อทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า ต้องมั่นใจว่าได้ปิดหรือตัดระบบไฟฟ้าและล๊อค ตู้ไฟฟ้าพร้อมแขวนป้ายบอกให้เรียบร้อย

- อย่าปฏิบัติงานเกี่ยวกับไฟฟ้าตามลำพัง
- สำหรับอุปกรณ์ไฟฟ้าที่เห็นว่าอยู่ในสภาพที่ไม่ปลอดภัย อย่าจับต้อง หรือนำมาใช้ใหม่
- เมื่อเห็นสายไฟ หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าชำรุดให้แจ้งหัวหน้างานให้ทราบโดยด่วน
- ไม่ทำงานอยู่กับที่นาน ๆ และทำทางในการทำงานไม่ถูกวิธี

1.4 การขนย้ายสิ่งของที่ถูกวิธี

อันตรายจากการยกเคลื่อนย้ายสิ่งของ เมื่อยกผิดวิธีแล้ว จะเกิดอันตรายขึ้น ได้มีแนวทางปฏิบัติ คือ

- 1) สำรวจเส้นทางของการเคลื่อนย้าย ไม่ให้สิ่งกีดขวางอยู่บนพื้น ซึ่งอาจจะทำให้สะดุดหรือหกล้ม
- 2) วิธียก 4 ขั้นตอน การยกที่ถูกวิธีจะทำให้เราปลอดภัยและไม่ปวดหลัง ควรทำ ดังนี้

- พิจารณารูปร่างของวัสดุก่อนยกเสมอ
- นั่งยอง ๆ ให้หลังตรง วางเท้าทั้งสองข้างแยกกันพอสบาย โดยวางรองเท้าข้างหนึ่งไว้ข้าง ๆ ของที่จะยกเท้าอีกข้างถอยออกมา และ รักษาสมดุลให้มั่นคง ให้หลังและแนวต้นคออยู่ในระดับเดียวกัน

- มือทั้งสองจับของให้แน่นและกระชับชิดลำตัว เมื่อวัสดุอยู่สูงเกิน กว่าระดับหน้าอกควรให้อยู่ในระดับหน้าอกก่อน เพื่อความมั่นคงในการยก

- ควรใช้แขนและศอกแนบกับลำตัว ไม่ควรยกวัสดุอยู่ห่างจากลำตัวมาก และยกขึ้นโดยใช้กำลังของต้นขา

1.5 ระเบียบปฏิบัติความปลอดภัยสำหรับผู้รับเหมา

เพื่อความปลอดภัยของผู้รับเหมา ควรปฏิบัติดังนี้

- แต่งกายสุภาพ ไม่สวมกางเกงขาสั้น ไม่ใส่รองเท้าแตะ
- จอดรถยนต์ในที่ที่กำหนดไว้หรือพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตแล้วเท่านั้น
- ติดต่อพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อแลกบัตรประชาชน หรือบัตรที่ ราชการออกให้
- แจ้งรายชื่อบุคคล/แจ้งรายการสิ่งของที่นำเข้ามาวิทยาลัยฯ ต่อ รปภ.อย่าละเอียดย
- แจ้งชื่องานและผู้ที่ต้องการติดต่อและทำใบผ่าน กรณีผู้รับเหมารายใหม่ จะต้องได้รับการอบรมเรื่อง

ความปลอดภัยในการทำงานจากเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยของมหาวิทยาลัยก่อนเริ่มงาน ผู้รับเหมาจะต้องส่งสำเนาบัตรประชาชนของพนักงานทุกคนที่เข้ามาปฏิบัติงาน กรณีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยไม่อยู่/ปฏิบัติงานภายนอกมหาวิทยาลัยฯ ให้ผู้ควบคุมงานทำการอบรมเรื่องความปลอดภัยให้กับผู้รับเหมาแทน

- ให้อยู่ในสถานที่ที่ผู้ควบคุมงานจัดให้เท่านั้น หากต้องการไปพื้นที่อื่นหรือ ต้องการสิ่งใดเพิ่มเติมให้แจ้งผู้ควบคุมงานนำไป

- ระหว่างการอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยห้ามกระทำการดังต่อไปนี้
  - ห้ามสูบบุหรี่ หรือ ห้ามทำให้เกิดประกายไฟทุกกรณี
  - ห้ามเข้าไปในสถานที่อื่นที่ตนไม่เกี่ยวข้อง
  - ห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรา หรือสิ่งเสพติดใด ๆ

- ห้ามทะเลาะวิวาท ก่อการไม่สงบ
- ห้ามนำเด็ก หรือ สัตว์เลี้ยง เข้ามาในอาคาร
- หากผู้รับเหมาปฏิบัติเกี่ยวกับงานที่มีความเสี่ยง เช่น งานเชื่อม งานเจียร งานตัด หรืองานที่ก่อให้เกิดประกายไฟ หรืองานขึ้นที่สูง จะต้องกรอกแบบฟอร์ม Work permit **ตามแบบฟอร์มที่ 1** ขออนุญาต ก่อนทุกครั้ง หลังเสร็จงานต้องตรวจสอบ จัดเก็บเศษวัสดุตามประเภทของขยะเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- กรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น ให้ปฏิบัติตามที่ผู้ควบคุมงาน/รปภ. แนะนำและปฏิบัติตามแผนฉุกเฉิน
- เมื่อเสร็จธุระให้บุคคลที่เกี่ยวข้องลงนามในใบอนุญาตติดต่อดำเนินงาน

ใบอนุญาตทำงานที่สูง (WORK AT HEIGHT PERMIT)

MU Work Permit: WP-03/1
ใบอนุญาตเลขที่ _____

แบบใช้คนเดียว	วันที่ขอเริ่มปฏิบัติงาน วันที่ ____/____/____ เวลาที่เริ่มปฏิบัติงาน ____:____ น. ถึง เวลา ____:____ น.					
	ชื่อผู้ขอใบอนุญาตทำงาน (ชื่อ-สกุล): _____ โทรศัพท์: _____					
	ใบอนุญาตทำงานนี้สำหรับ (ระบุวิธีที่ผู้รับเหมา): _____					
	หัวหน้างาน: _____ ผู้จัดการโครงการ: _____					
	สถานที่/พื้นที่ปฏิบัติงาน (กำหนดพื้นที่ให้ชัดเจน) : _____					
	จำนวนผู้ปฏิบัติงาน _____ คน (แนบ/ระบุรายชื่อ) 1. _____ 2. _____					
แบบใช้หลายผู้	รายละเอียดเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้: _____ *** (พร้อมแนบใบตรวจสอบสภาพเครื่องมือหรืออุปกรณ์) ***					
	ระดับความสูงจากพื้น _____ เมตร (ระดับสูงตั้งแต่ 2 เมตรขึ้นไป)					
	รายละเอียดของงาน: _____					
	ใบอนุญาตทำงานเฉพาะ ที่ต้องใช้ประกอบการปฏิบัติงาน					
	☐ ทำงานในที่สูงอากาศ # _____	☐ อื่น ๆ _____				
	☐ ทำงานที่ก่อให้เกิดความร้อน/ประกายไฟ # _____					
เอกสารที่เกี่ยวข้อง:						
☐ การวิเคราะห์งานเพื่อความปลอดภัย (JSA)	☐ มาตรการความปลอดภัย					
☐ ข้อมูลความปลอดภัยสารเคมี (SDS) (ระบุสารเคมี)	☐ เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี) _____					
แบบใช้หลายผู้	ข้อพึงปฏิบัติในการปฏิบัติงาน (ผู้อนุญาตทำเครื่องหมาย ✓ หน้าหัวข้อที่ต้องปฏิบัติ)					
	☐ ติดตั้งนั่งร้าน ☐ ติดตั้งราวกันตก สูง 90-110 cm. ☐ ติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันล้มขบอันตราย ☐ จัดให้มีทางเดินบนหลังคาหรือที่สูง ☐ ติดตั้งตาข่ายป้องกันของตกจากด้านบน ☐ กันพื้นที่ทำงาน ☐ ติดตั้งป้ายเตือนระวังอันตรายมีการทำงานด้านบน	☐ มีทางขึ้นลงที่ชัดเจนและปลอดภัย ☐ ให้จัดทำจุดยึดหรือสายยึดเข็มขัดนิรภัย ☐ พื้นที่บริเวณทำงานต้องไม่มีน้ำขังหรือสิ่ง ☐ ตรวจสอบพื้นที่ทำงานมีความแข็งแรง ☐ ตรวจสอบให้มีพื้นที่ทำงานเพียงพอ ☐ ให้มีการทดสอบเครื่องมือ และอุปกรณ์ก่อนใช้งาน ☐ จัดให้มีผู้เฝ้าระวังการทำงานตลอดเวลา				
	อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็น					
	☐ PPE พื้นฐาน (หมวกนิรภัย, รองเท้านิรภัย) ☐ แวนตาบิรภัย ☐ ปลีอกอุดหู/ที่ครอบหู ☐ ถุงมือ ☐ หน้ากากกันฝุ่น/สารเคมี ☐ เข็มขัดนิรภัยชนิดเต็มตัว พร้อมสายช่วยชีวิต ☐ อื่นๆ.....					
	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">การขอใบอนุญาตทำงาน</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">การอนุญาตใบขอใบอนุญาตทำงาน</td> </tr> <tr> <td> ข้าพเจ้าขอรับรองว่า มีความเข้าใจสภาพของงานและมาตรการด้านความปลอดภัย และได้ยินยอมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรับทราบและจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ลงชื่อ _____ ผู้ขออนุญาต วันที่..... (.....) เวลา..... </td> <td> ข้าพเจ้า ได้ทำการตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัยตามข้อกำหนด ☐ ครบถ้วน ☐ ไม่ครบถ้วน เนื่องจาก _____ ลงชื่อ _____ ผู้อนุญาต/ผู้ตรวจสอบ วันที่..... (.....) เวลา..... </td> </tr> </table>		การขอใบอนุญาตทำงาน	การอนุญาตใบขอใบอนุญาตทำงาน	ข้าพเจ้าขอรับรองว่า มีความเข้าใจสภาพของงานและมาตรการด้านความปลอดภัย และได้ยินยอมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรับทราบและจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ลงชื่อ _____ ผู้ขออนุญาต วันที่..... (.....) เวลา.....	ข้าพเจ้า ได้ทำการตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัยตามข้อกำหนด ☐ ครบถ้วน ☐ ไม่ครบถ้วน เนื่องจาก _____ ลงชื่อ _____ ผู้อนุญาต/ผู้ตรวจสอบ วันที่..... (.....) เวลา.....
	การขอใบอนุญาตทำงาน	การอนุญาตใบขอใบอนุญาตทำงาน				
ข้าพเจ้าขอรับรองว่า มีความเข้าใจสภาพของงานและมาตรการด้านความปลอดภัย และได้ยินยอมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรับทราบและจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ลงชื่อ _____ ผู้ขออนุญาต วันที่..... (.....) เวลา.....	ข้าพเจ้า ได้ทำการตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัยตามข้อกำหนด ☐ ครบถ้วน ☐ ไม่ครบถ้วน เนื่องจาก _____ ลงชื่อ _____ ผู้อนุญาต/ผู้ตรวจสอบ วันที่..... (.....) เวลา.....					

ใบอนุญาตทำงานในที่อับอากาศ
(CONFINED SPACE WORK PERMIT)

MU Work Permit: WP-02/1
ใบอนุญาตเลขที่ _____

๓. เก็บข้อมูล ผู้ปฏิบัติงาน

วันที่ขอเริ่มปฏิบัติงาน วันที่ ____/____/____ เวลาเริ่มต้นโดยประมาณ ____:____ น. ถึง ____:____ น.

ชื่อผู้ขอใบอนุญาตทำงาน (ชื่อ-สกุล): _____ โทรศัพท์: _____

ใบอนุญาตทำงานนี้สำหรับ (ระบุบริษัทผู้รับเหมา): _____

หัวหน้างาน: _____ ผู้จัดการโครงการ: _____

สถานที่/พื้นที่ปฏิบัติงาน (กำหนดพื้นที่ให้ชัดเจน): _____

จำนวนผู้ปฏิบัติงาน _____ คน (แนบ/ระบุรายชื่อ)

1. _____ 2. _____

ผู้ควบคุม _____ ผู้ช่วยเหลือ _____

รายละเอียดของงานและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ทำงาน: _____

ช่องทางการสื่อสารกับทีมช่วยเหลือ: _____

๔. เก็บข้อมูล ผู้ควบคุม

รายละเอียดการอนุญาต
(ผู้อนุญาตทำเครื่องหมาย ✓ หน้าหัวข้อที่ต้องปฏิบัติ)

การทำงานในที่อับอากาศที่มีก๊าซเฉื่อย ต้องดำเนินการโดยผู้รับเหมาที่มีความเชี่ยวชาญเท่านั้น

ผู้ปฏิบัติงานต้องออกจากที่อับอากาศทันที ที่ได้รับแจ้งจากผู้ควบคุมหรือสัญญาณเตือนภัยทำงานหรือเกิดเหตุไม่ปลอดภัย

ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ปฏิบัติงานในที่อับอากาศ และผ่านการตรวจสอบสุขภาพแล้ว

ใบอนุญาตการทำงานที่มีระยะเวลาไฟ

การวิเคราะห์งานเพื่อความปลอดภัย (JSA) ตามเอกสารแนบ

ข้อมูลความปลอดภัยสารเคมี (SDS) (ระบุสารเคมี) _____

มาตรฐานความปลอดภัย

ฝึกซ้อมระบบระบายอากาศ

อื่น ๆ _____

อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็น

1. PPE พื้นฐาน (หมวกนิรภัย, รองเท้านิรภัย)

2. หน้ากากกันฝุ่น/กัม/ก๊าซพิษ 3. หน้ากากเชื่อม/กระบังหน้า

4. แวนตาอับภัย 5. ครกตาอับภัย

6. ถุงมือสำหรับงานเชื่อม 7. ปืนฉีดน้ำ/ที่ครอบหู

8. เข็มขัดนิรภัยชนิดเต็มตัว พร้อมสายช่วยชีวิต

9. ชุดป้องกันระบบแก๊สไฟ 10. เครื่องช่วยหายใจ (SCBA)

11. อุปกรณ์สื่อสาร 12. Sling ผ่าใบ

13. อื่นๆ เพิ่มเติม _____

อุปกรณ์ดับเพลิง

ไม่จำเป็น

จำเป็น ต้องใช้จำนวน _____ ถัง

ชนิด คาร์บอนไดออกไซด์ CO₂ ชนิด แอมโมเนีย

การตรวจวัดบรรยากาศที่เป็นอันตราย (ทำเครื่องหมาย ✓ สำหรับก๊าซที่ต้องตรวจวัด)

เวลา	☐ O ₂	☐ สารไวไฟ	☐ H ₂ S	☐ CO	อื่น ๆ _____
มาตรฐาน	19.5-23.5%	10% LEL	10 ppm	25 ppm	

รายชื่อผู้ปฏิบัติงานในที่อับอากาศ

ชื่อ-นามสกุล	เวลาเข้า	เวลาออก	เวลาเข้า	เวลาออก	เวลาเข้า	เวลาออก	เวลาเข้า	เวลาออก	เวลาเข้า	เวลาออก
1.										
2.										
3.										
4.										

กรณีผู้ปฏิบัติงานจำนวนมากกว่า 1 คน ระบุชื่อผู้ปฏิบัติงานในที่อับอากาศและบันทึกเวลาเข้าออก

	ใบอนุญาตทำงานที่ก่อให้เกิดความร้อนหรือประกายไฟ (HOT WORK PERMIT)	MU Work Permit: WP-01/1 ใบอนุญาตเลขที่ _____	
	วันที่ขอเริ่มปฏิบัติงาน วันที่ ____/____/____ เวลาเริ่มต้นโดยประมาณ ____:____ น. ถึง ____:____ น.		
พนักงานอนุมัติ	ชื่อผู้ขอใบอนุญาตทำงาน (ชื่อ-สกุล): _____ โทรศัพท์: _____ ใบอนุญาตทำงานนี้สำหรับ (ระบุบริษัทผู้รับเหมา): _____ หัวหน้างาน: _____ ผู้จัดการโครงการ: _____		
	สถานที่/พื้นที่ปฏิบัติงาน (กำหนดพื้นที่ให้ชัดเจน): _____ จำนวนผู้ปฏิบัติงาน _____ คน (แนบ/ระบุรายชื่อ) 1. _____ 2. _____		
	รายละเอียดของงาน: ☐ เจียร/ตัด ☐ เชื่อม/ตัดด้วยไฟฟ้า ☐ เชื่อม/ตัดด้วยแก๊ส ชนิด _____ ☐ เจาะ/ขุด ☐ อื่น ๆ _____		
	เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ทำงาน: _____		
	ใบอนุญาตทำงานเฉพาะ ที่ต้องใช้ประกอบการปฏิบัติงาน		
	☐ ทำงานในที่สูง # _____ ☐ อื่น ๆ _____ ☐ ทำงานบนที่สูง # _____		
พนักงานผู้	เอกสารที่เกี่ยวข้อง: ☐ การวิเคราะห์งานเพื่อความปลอดภัย (JSA) ☐ ข้อมูลความปลอดภัยสารเคมี (SDS) (ระบุสารเคมี) _____ ☐ มาตรการความปลอดภัย ☐ เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี) _____		
	ข้อพึงปฏิบัติในการปฏิบัติงาน (ผู้อนุญาตทำเครื่องหมาย ✓ หน้าหัวข้อที่ต้องปฏิบัติ)	อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็น	
	☐ 1. ตัดแฉกระบบ ☐ 2. ตัด/ล็อกอุปกรณ์และแขวนป้ายห้ามที่อุปกรณ์ (Lock out Tag out) ☐ 3. ติดตั้งป้ายเตือนอันตราย ☐ 4. ตรวจสอบสภาพเครื่องมือ/เครื่องจักร/อุปกรณ์ไฟฟ้า ☐ 5. ตรวจสอบสภาพถังแก๊ส ☐ 6. เตรียมพร้อมอุปกรณ์ดับเพลิง/อุปกรณ์ตอบโต้เหตุฉุกเฉิน ☐ 7. แต่งกายเหมาะสม,สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันตลอดเวลาปฏิบัติงาน ☐ 8. กั้นบริเวณพื้นที่ปฏิบัติงาน ☐ 9. ตรวจสอบบรรยากาศ ☐ 10. ติดตั้งระบบระบายอากาศ ☐ 11. ข้อกำหนดเพิ่มเติม: _____		☐ 1. PPE พื้นฐาน (หมวกนิรภัย, รองเท้านิรภัย) ☐ 2. หน้ากากกันฝุ่น/ซุ่ม/ก๊าซพิษ ☐ 3. หน้ากากเชื่อม/กระบังหน้า ☐ 4. แวนตานิรภัย ☐ 5. ครอบตานิรภัย ☐ 6. ถุงมือสำหรับงานเชื่อม ☐ 7. ปกป้องหู/ที่ครอบหู ☐ 8. เข็มขัดนิรภัยชนิดเต็มตัว พร้อมสายช่วยชีวิต ☐ 9. ชุด/เย็บกันสะเก็ดไฟ ☐ 10. Sling ผ้าใบ ☐ 11. อื่นๆ เพิ่มเติม _____
			อุปกรณ์ดับเพลิง ☐ ไม่จำเป็น เนื่องจาก _____ ☐ จำเป็น ต้องใช้จำนวน _____ ถึง _____ ชนิด _____
	การตรวจวัดบรรยากาศ: ☐ ก๊าซออกซิเจน _____ % (ต้องไม่ต่ำกว่า 19.5%) ☐ แก๊สไวไฟ _____ % (ต้องต่ำกว่า 10% LEL) ☐ แก๊สอันตราย ☐ อื่น ๆ _____		

1.6 การจัดการความปลอดภัยสำหรับการทำงานในสำนักงาน

1.6.1 ความปลอดภัยทั่วไป แนวทางปฏิบัติสำหรับความปลอดภัยทั่วไป มีดังนี้

- 1) พื้นสำนักงานควรสะอาดอยู่เสมอ
- 2) ห้าม ริ้งหรือลิ้นไถลในสำนักงาน
- 3) ขณะที่มีการขัดหรือทำความสะอาดพื้น ผู้ปฏิบัติงานควรเดินหรือปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น
- 4) ถ้าพบน้ำมันหกบนพื้นสำนักงาน ให้แจ้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ หรือกันพื้นที่ และแสดงเครื่องหมายเตือน หรือหาวัสดุดูดซับ และนำไปทิ้งตามชนิด/ ประเภทของขยะ เพื่อลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
- 5) ถ้าพบวัสดุหรือเครื่องใช้สำนักงาน เช่น ดินสอ หรือสิ่งอื่นใดตกหล่น รีบเก็บทันที
- 6) ในขณะที่เดินถึงมุมตึก ให้เดินทางขวาของทางเดิน เดินช้าๆ อย่าง ระมัดระวัง
- 7) สายโทรศัพท์หรือสายไฟฟ้า ควรติดตั้งให้เรียบร้อย ไม่กีดขวางทางเดิน
- 8) ออย่าอยู่ใกล้บริเวณประตูที่เปิดอยู่ ประตูอาจเปิดมากระแทกได้⁹⁾ เมื่อจะเข้าออกบังตา หรือเปิดปิดประตูบานกระจก ควรเปิดปิดอย่าง ระมัดระวัง
- 10) ประตูบานกระจกที่เปิดปิดสองทางให้ติดเครื่องหมาย “ตั้ง” หรือ “ผลัก” ให้ชัดเจน
- 11) ไม่วางสิ่งของเกะกะทางเดินช่องประตู
- 12) ติดตั้งกระจกเงาที่บริเวณมุมอับ
- 13) ทำความสะอาดและกำจัดขยะ ผุ่นผง หรือเศษกระดาษทุกวัน
- 14) ห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่ห้ามสูบ สูบบุหรี่ในที่จัดไว้ให้เท่านั้น

1.6.2 การจัดการความปลอดภัยในการใช้บันได อุบัติเหตุจากการใช้บันไดมักเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้นขณะที่ทำงานอยู่บนขั้น บันไดจำเป็นต้องระมัดระวังและปฏิบัติได้ถูกวิธีโดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

ข้อห้ามปฏิบัติ

- อย่าวิ่งเล่นหรือหยอกล้อกัน ขึ้นลงบันไดด้วยความระมัดระวัง
- อย่าขึ้นหรือลงบันไดเป็นกลุ่มใหญ่เวลาเดียวกันข้อควรปฏิบัติ
- ก่อนขึ้นลงบันไดควรสังเกตสิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตรายขึ้นได้
- ถ้าบันไดมีแสงสว่างไม่เพียงพอ หรือบันไดเกิดชำรุดให้แจ้งเจ้าหน้าที่ เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงให้เรียบร้อย

- ดูแลอย่าให้มีเศษวัสดุขึ้นเล็กน้อยตกอยู่ตามขั้นบันได
- จัดให้มีพรมหรือที่เช็ดเท้าบริเวณเชิงบันได
- ขึ้นลงทางด้านขวาและจับราวบันไดทุกครั้ง
- ขณะขึ้นลงบันไดต้องมองขั้นบันไดทุกครั้ง

1.6.3 การจัดการความปลอดภัยของ โต๊ะทำงาน เก้าอี้

ข้อห้ามปฏิบัติ

- ห้าม วางสิ่งของไว้ใต้โต๊ะทำงาน

- ห้าม เอนหรือพิงพนักเก้าอี้โดยให้รับน้ำหนักเพียงข้างใดข้างหนึ่ง
- ห้าม วางวัสดุสิ่งของบนหลังตู้ข้อควรปฏิบัติ
- การจัดวางตู้ต้องไม่เกะกะทางเดิน
- ให้มีพื้นที่เคลื่อนย้ายเก้าอี้เข้าออกที่สะดวก
- จัดเอกสารใส่ลิ้นชักตู้ชั้นล่างสุดขึ้นไป หลีกเลี่ยงการใส่เอกสารมากเกินไป
- ลิ้นชักตู้เอกสารควรเปิดใช้ทีละชักและปิดทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน
- ให้จับทุลื่นชักตู้ทุกครั้งในการเปิดเพื่อป้องกันนิ้วถูกหนีบ

1.6.4 การจัดการความปลอดภัยในการใช้เครื่องใช้สำนักงาน

ข้อห้ามปฏิบัติ

- ห้าม ใช้เล็บแกะลวดเย็บกระดาษ ให้ใช้ที่ดึง
- ห้าม ใช้กล่องโต๊ะหรือเก้าอี้ติดล้อ ควรใช้บันไดเหยียบ เมื่อต้องการหยิบของในที่สูง
- ห้าม ปรับแต่ง หรือเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของเครื่องใช้สำนักงานที่ อาจก่อให้เกิดอันตราย
- ในขณะที่เครื่องกำลังทำงาน
- ห้าม ถอดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายหรือเปิดแผงเครื่องใช้สำนักงานที่มีอันตราย โดยเด็ดขาด
- กรณีเครื่องขัดข้องให้ช่างมาทำการซ่อมแซมแก้ไข

ข้อควรปฏิบัติ

- ในขณะที่ขนย้ายกระดาษ ควรระวังกระดาษบาดมือ
- ให้เก็บปากกาหรือดินสอ โดยการเอาปลายชี้ลงหรือวางราบในลิ้นชัก
- ให้ทำการหุบขากรรไกรที่เปิดช่องจดหมาย ใบมีด คัตเตอร์หรือของมีคม อื่นให้เข้าที่ก่อนการเก็บ
- การใช้เครื่องตัดกระดาษ ต้องระวังนิ้วมือให้อยู่ห่างจากมีด
- หลังเลิกใช้งานให้ปิดไฟทุกดวง และตัดวงจรไฟฟ้าภายในห้องทำงานเพื่อ ลดการใช้พลังงาน
- ให้ตัดกระแสไฟฟ้าของเครื่องใช้สำนักงานที่ใช้ไฟฟ้าทุกครั้ง เมื่อจะปรับ แต่งเครื่อง

1.7 การจัดการความปลอดภัยในการใช้ลิฟต์โดยสารความปลอดภัยเกี่ยวกับลิฟต์ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

ข้อห้ามปฏิบัติ

- ห้าม คนโดยสารไปกับลิฟต์ขนส่งวัสดุ
- ห้าม ใช้ลิฟต์เมื่อพบลักษณะต่อไปนี้ต้องหยุดเพื่อตรวจสอบทันที
  - ห้องลิฟต์หยุดไม่ตรงกับพื้นแต่ละชั้น
  - ขณะลิฟต์เคลื่อนที่มีอาการสั่นหรือกระตุกเป็นครั้งคราว
  - ขณะใช้งานลิฟต์หยุดแล้วมีอาการเลื่อนลงต่ำหรือหยุดไม่สนิท
  - ประตูลิฟต์ด้านในปิดไม่สนิทขณะลิฟต์เคลื่อนที่
  - ลวดสลิงมีการกัดกร่อนเห็นได้ชัดเส้นลวดฉีกขาด 3 เส้นขึ้นไป หรือลวดสลิง มีขนาดลดลงเกินร้อยละ 5 ของเส้นผ่าศูนย์กลางเดิม

ข้อควรปฏิบัติ

- การประกอบ การติดตั้ง การทดสอบ การใช้การซ่อมบำรุง และการตรวจสอบลิฟต์ต้องปฏิบัติตาม
- รายละเอียดคุณลักษณะของลิฟต์แต่ละ ประเภท หรือตามคู่มือที่ผู้ผลิตกำหนด
- ลวดสลิงที่ใช้สำหรับลิฟต์ขนส่งวัสดุมีค่าความปลอดภัยไม่น้อยกว่า 4 เท่า สำหรับลิฟต์โดยสารมี
- ค่าความปลอดภัยไม่น้อยกว่า 10 เท่า
- จัดให้มีการตรวจสอบลิฟต์ก่อนให้ใช้งานทุกวัน ส่วนใดที่ชำรุดต้องซ่อมแซม
- จัดให้มีการตรวจสอบระบบความปลอดภัยและระบบการทำงานของลิฟต์เป็นประจำทุกเดือน
- จัดทำคำแนะนำการใช้ลิฟต์และการขอความช่วยเหลือติดไว้ในห้องลิฟต์
- จัดทำคำแนะนำการให้ความช่วยเหลือติดไว้ในห้องจักรกลและห้องผู้ดูแลลิฟต์
- จัดทำข้อห้ามใช้ลิฟต์ติดไว้ด้านนอกทุกชั้น เช่น กรณีเกิดเพลิงไหม้หรือแผ่นดินไหว

1.8 การจัดการความปลอดภัยในการใช้ลิฟท์ขนส่งสิ่งของ

ความปลอดภัยเกี่ยวกับลิฟท์ขนส่งสิ่งของ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

ข้อห้ามปฏิบัติ

- ห้าม โดยสารลิฟต์เด็ดขาด
- ห้าม หยอกล้อเล่นกันในขณะทำงานโดยเด็ดขาด

ข้อควรปฏิบัติ

- ตรวจสอบสภาพทั่วไปของลิฟต์เช่น ประตูลิฟต์กระเช้า ปุ่มกดลิฟต์ไฟฟ้าแสงสว่างเป็นต้น ทุกครั้งก่อนใช้งาน
- ห้ามวางสินค้ากระแทกกับประตูลิฟต์
- ตรวจสอบสภาพชิ้นงานที่ใส่ในลิฟต์เพื่อป้องกัน ชิ้นงานไหลออกนอกประตูลิฟต์
- ให้ปิดประตูลิฟต์เบาๆ ห้ามกระแทกประตูโดยเด็ดขาด
- ปิดประตูลิฟต์ให้สนิททุกครั้งหลังเลิกใช้งาน และเอาลิฟต์ลงทุกครั้ง (ห้ามค้างไว้)
- เปิดประตูลิฟต์ทุกครั้งที่มีการเอาของออกจากลิฟต์
- หากพบว่าลิฟต์ชำรุด/เสียหายให้รีบแจ้งซ่อมบำรุงทันที

1.9 การจัดการความปลอดภัยในการทำงานบนที่สูง

งานหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงในมหาวิทยาลัย ยังมีงานหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงแฝงตัวอยู่ เช่น การทำงาน บนที่สูง การทำงานในที่อับอากาศ งานก่อให้เกิดความร้อนหรือประกายไฟ งานก่อสร้าง และงานซ่อมบำรุงต่างๆ งานหรือกิจกรรมเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุตั้งแต่ บาดเจ็บสาหัสจนถึงขั้นเสียชีวิตได้เพื่อให้เกิดความปลอดภัย สามารถดำเนินในแต่ละงานหรือกิจกรรมได้ตั้งนี้การทำงานบนที่สูง หมายถึง การทำงานบนที่สูงหรือใกล้กับจุดที่จะตกที่มีความสูงตั้งแต่ 2.0 เมตรขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็งานติดตั้งบำรุงรักษาหรืองานก่อสร้างเพื่อให้เกิดความปลอดภัย สามารถดำเนินตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) การชั่งปั้งอันตราย การประเมินความเสี่ยงและการควบคุม ทุกคน สถาปน และส่วนงาน ต้องทำการชั่งปั้งทุกงานที่มีโอกาสตกจากที่สูงตั้งแต่ 2.0 เมตร โดยทำการสำรวจประเภทของงานที่ทำ สถานที่ทำ มาตรการป้องกันการตก และการคุ้มครองความปลอดภัย จากนั้นจัดทำบัญชีขึ้นมา ตัวอย่าง งานที่ควรอยู่ในบัญชีคือ งาน

นั่งร้าน งานเปลี่ยนหลังคา งานเปลี่ยนหลอดไฟ โคมไฟ งานเชื่อมกระจก งานทาสีภายนอกอาคาร การใช้บันไดพาดในการทำงาน การตั้งหรือรื้อถอนนั่งร้าน เป็นต้น

2) จัดทำมาตรการการทำงานหรือข้อบังคับในการทำงานบนที่สูงแต่ละประเภทงาน หรือสถานที่ กรณีที่งานนั้นยังไม่มีมาตรฐานหรือข้อบังคับให้ดำเนินการวิเคราะห์งาน เพื่อความปลอดภัย (job safety analysis) ก่อนแล้วจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงานให้พนักงานปฏิบัติ

3) การทำงานบนที่สูงต้องสวมสายรัดกันตก อาจเป็นเข็มขัดนิรภัย หรือสาย รัดตัวนิรภัย พร้อมกับยึดกับจุดยึดเหนี่ยวที่ปลอดภัยหรือสายช่วยชีวิต (life lines) ตลอดเวลาที่ทำงาน การทำงานบนที่สูงมากกว่า 2 เมตรขึ้นไป จะต้องมีการแจ้งหรือติดประกาศให้ทราบทั่วกัน และต้องกั้นเขตอันตรายเพื่อเตือนป้องกันพนักงาน

ข้อควรปฏิบัติ

- หากมีอาการผิดปกติเจ็บป่วยต้องหยุดทำงานและรายงานหัวหน้างานให้ทราบทันที
- บริเวณที่ไม่มีราวเกาะ หรือเครื่องป้องกันชนิดอื่นให้คาดเข็มขัดนิรภัย และก่อนใช้งานควร
- ตรวจสอบสภาพของเข็มขัดนิรภัยทุกครั้ง
- อย่าวางเครื่องมือและวัสดุอื่นๆ ในตำแหน่งที่อาจจะตกลงมาได้
- อย่าย้อนหรือขวางเครื่องมือ หรือวัสดุอื่นๆ ในตำแหน่งที่อาจจะตกลงมาได้

1.10 การจัดการความปลอดภัยจากไฟฟ้าและฟ้าผ่า

การจัดการความปลอดภัยเกี่ยวกับไฟฟ้าและฟ้าผ่า มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) จัดให้มีแผนผังวงจรไฟฟ้าที่ติดตั้งภายในอาคารหรือนอกอาคาร ซึ่งได้รับ การรับรองจากวิศวกรไฟฟ้า และผ่านการเห็นชอบจากการไฟฟ้านครหลวงหรือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2) จัดให้มีการตรวจสอบบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้หรือเครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าหรือเกี่ยวเนื่องกับไฟฟ้าให้ใช้งานได้โดยปลอดภัยไม่น้อยกว่า ปีละครั้ง

3) เมื่อมีการติดตั้ง ตรวจสอบ หรือซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือ หรือเครื่องจักรที่มีกระแสไฟฟ้าผ่าน ต้องปลดสวิตช์และแขวนป้ายพื้นสีแดงที่มีข้อความว่า “ห้ามสับ สวิตช์” หรือใส่กุญแจป้องกัน

4) จัดให้มีการติดตั้งเต้ารับเพียงพอแก่การใช้งาน กรณีเต้ารับใช้งานเกินกำลัง ให้จัดเปลี่ยนขนาดเต้ารับสายไฟฟ้า และเครื่องป้องกันให้เหมาะสมกับประเภทและ สภาพการใช้งาน

5) ฟิวส์หรือเบรกเกอร์(สวิตช์ตัดต่อไฟอัตโนมัติ) อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าทุกจุดต้องต่อผ่านฟิวส์หรือเบรกเกอร์เพื่อป้องกันกระแสไฟฟ้าเกิน

6) วัสดุอุปกรณ์และส่วนประกอบต่างๆ เช่น สายไฟฟ้า ตัวนำไฟฟ้า และอุปกรณ์ตัดตอน เป็นต้น ของระบบไฟฟ้าต้องมีลักษณะและคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือมาตรฐานอื่นที่ยอมรับกัน

1.11 การรักษาความปลอดภัย (security)

ในอาคารหรือสถานที่ที่มีความสำคัญมากๆ จำเป็นต้องมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดแต่อย่างไรก็ตาม ต้องควรนึกถึงความปลอดภัย (safety) ด้วยดังนั้น ต้องรักษาสมดุลระหว่างระบบรักษาความปลอดภัยและระบบความปลอดภัยให้มีความสมดุลกัน การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ คือ มาตรการที่กำหนดขึ้น เพื่อ

ป้องกันพิทักษ์รักษาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินให้พ้นจากการโจรกรรม การจารกรรม การกวีนาศกรรม และเหตุอื่นๆ อันอาจทำให้การประกอบการมีสมรรถภาพลดลงหรือต้องยุติการประกอบกิจการอันตรายเกี่ยวกับสถานที่ที่สำคัญมีดังนี้

1) เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและอุบัติเหตุได้แก่การเกิดพายุ น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟป่า และเพลิงไหม้ เป็นต้น

2) เกิดจากการกระทำของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- กระทำโดยเปิดเผย เช่น การโจรกรรม การจลาจล การก่อความไม่สงบ และการวางเพลิง
- การกระทำโดยทางลับ เช่น การจารกรรมข้อมูล หรือทรัพย์สิน และ การกวีนาศกรรม เป็นต้น

ข้อพิจารณาในการวางระบบรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่

1) ความสำคัญของสถานที่สำหรับสถานศึกษาไม่ใช่จุดมุ่งหมาย โดยตรงของการก่อวินาศกรรม และการจารกรรม มีเพียงโจรกรรม ดังนั้น ต้องพิจารณาว่าในอาคาร ในห้อง ในชั้น ในพื้นที่ใดที่มีทรัพย์สินที่มีค่า หรือมีความสำคัญ เช่น ห้อง เก็บเงิน ระบบดับเพลิง ห้องเก็บข้อมูลสำคัญ และพื้นที่เก็บสารไวไฟหรือระเบิดได้ เช่นถังก๊าซหุงต้มขนาดใหญ่ เป็นต้น

2) ระดับการรักษาความปลอดภัยแต่ละสถานที่อาจมีความแตกต่างกัน เช่น บริเวณ อาคารเรียน อาคารอำนวยการอาจมีการรักษาความปลอดภัย เฉพาะทางเข้า - ออกอาคารหรือเฉพาะชั้นพื้นที่สำคัญอาจมีการรักษาความปลอดภัย เพิ่มเติม เพื่อให้เข้มงวดขึ้นก็ได้การดำเนินการเพื่อรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่

มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) การสำรวจหรือตรวจสอบ โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำการเดินสำรวจ ตรวจสอบ บริเวณพื้นที่และอาคารอย่างละเอียด ทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม หลักฐานในการ ปฏิบัติและข้อบกพร่องที่เคยมีมา

2) จัดทำรายงานการสำรวจหรือตรวจสอบ โดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ใช้ในการป้องกันที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ไม่เหมาะสม ไม่เพียงพอ ไม่ถูกต้อง หรือจะทำให้เกิดการละเมิดการรักษาความปลอดภัยแล้วเสนอแนะให้หัวหน้าส่วนงานพิจารณาแก้ไขและวางระเบียบปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสม ถูกต้อง เพียงพอต่อไป

3) มาตรการรักษาความปลอดภัยที่สำคัญของเรื่องต่าง ๆ มีดังนี้

- เขตรั้วและการจำกัดช่องเข้าออก กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย ด้วยวิธีการใช้เครื่อง กีดขวาง การควบคุมจราจร การให้แสงสว่าง กล้องวงจรปิด การควบคุมการเข้าออกของบุคคลภายนอก การควบคุมการเข้าออกของเจ้าหน้าที่ ภายในรวมถึงนักศึกษา

- เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีถึงจะมีเครื่องกีดขวาง มีระบบกล้องวงจรปิด ระบบสัญญาณเตือน หากไม่มีการเฝ้ารักษาแล้ว ก็อาจมีการ เล็ดลอดเข้ามาได้นอกจากนั้นยังทำหน้าที่ตรวจสอบบุคคลยานพาหนะและสิ่งของที่ นำเข้ามาหรือออกไปจากอาคารสถานที่ นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย อุบัติเหตุและภัยอันตรายอื่นๆ สำหรับจำนวนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจะมากหรือน้อย ให้พิจารณาปัจจัยต่อไปนี้

- จุดอ่อนของสถานที่อาคาร หรือพื้นที่
- จำนวนช่องทางเข้า-ออก
- จำนวนบุคคลภายนอก ผ่านเข้า-ออก
- จำนวนยานพาหนะที่ผ่านเข้า-ออก
- จำนวนอาจารย์เจ้าหน้าที่และนักศึกษาในแต่ละอาคาร สถานที่
- ลักษณะของงานและทรัพย์สินที่พึงได้รับการพิทักษ์รักษา
- เวลาพักผ่อนของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
- การควบคุมยานพาหนะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตรวจสอบ ยานพาหนะประจำอยู่ที่

ช่องทางเข้า-ออกสถานที่ตั้ง ทำหน้าที่ตรวจสอบบุคลากร และ สิ่งของต่าง ๆ บนยานพาหนะ และควบคุม ยานพาหนะให้ใช้เส้นทางหรือที่จอดรถที่ อนุญาตเท่านั้น นอกจากนี้ในบางพื้นที่อาจจำเป็นต้องทำบันทึกหลักฐาน คือ ชื่อคน ขับและผู้โดยสาร วันเวลาที่เข้าออก เลขทะเบียนรถ วัตถุประสงค์ และสถานที่ที่จะ เข้าไป ลักษณะและ จำนวนสิ่งของที่บรรทุกเข้า-ออก การแลกบัตรเข้า-ออกก็เป็นสิ่งที่ดีสำหรับในบางพื้นที่การป้องกันอัคคีภัย เนื่องจากในบางอาคารหรือสถานที่ไม่มีคนอยู่ใน เวลากลางวันหรือในวันหยุด จึงจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รักษา ความปลอดภัยใน การช่วยดูแล ทั้งการดับเพลิงขั้นต้น และการแจ้งเหตุเพลิงไหม้ดังนั้น จึงควรอบรม การดับเพลิง ขั้นต้นให้กับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทุกคน พร้อมมีเบอร์โทรศัพท์สำหรับแจ้งเหตุฉุกเฉินไปยังสถานีดับเพลิง หรือสถานีตำรวจที่อยู่ใกล้

- การใช้กล้องวงจรปิด (CCTV) ในพื้นที่ที่มีความสำคัญ เช่น ทางเข้า-ออก สถานที่หรืออาคารและ จุดสำคัญ ควรติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อช่วยในการสอดส่อง บุคคลหรือยานพาหนะที่เข้า-ออก ควรพิจารณาจุดที่ ติดตั้งกล้อง ความจุที่จะเก็บข้อมูล ได้กี่วัน บางกรณีอาจต้องมีจอภาพสำหรับใช้ในการสังเกตการณ์ของเจ้าหน้าที่ ตลอดเวลา กล้องที่เลือกควรสามารถใช้ได้ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน มีความละเอียดที่เพียงพอที่จะเห็นใบหน้า หรือทะเบียนรถ ตำแหน่งที่ติดตั้งต้องระมัดระวังการถูกทำลาย ความสนใจหรือไม่ตั้งใจ มีเจ้าหน้าที่ตรวจการทำงาน ของกล้องทุกสัปดาห์เพื่อให้กล้อง วงจรปิดสามารถใช้งานได้จริงตลอดเวลา

- การติดตั้งกล้องนอกอาคารต้องเลือกชนิดที่ทนทั้งแดดและฝน บางครั้ง จำเป็นต้องติดตั้งกล้อง ชนิดปรับหมุนได้ หรือมีเลนส์ปรับขนาดภาพได้(zoom) ทั้งนี้ก่อนตัดสินใจว่าจะเลือกกล้องวงจรปิดชนิดใดแบบใด ควรคำนึงถึงประโยชน์จากการใช้งาน

1.12 การจัดการความปลอดภัยในการใช้นั่งร้าน

การจัดการความปลอดภัยในการใช้นั่งร้าน มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- การประกอบนั่งร้านต้องได้รับอนุญาตและตรวจสอบก่อนใช้งาน
- ต้องป้องกันลวดหน้่า มีให้วัสดุหรือเศษวัสดุตกในระหว่างก่อสร้างหรือระหว่างใช้งาน
- แต่ละระดับของนั่งร้านจะต้องปูด้วยกระดานไม้ให้เต็มทีและมีราวไม้กั้นระดับของพื้นโดยรอบ
- ช่องทางขึ้นลงของแต่ละชั้นบันได จะต้องมีความกว้างพอเหมาะในการขึ้นลง
- ยึดกระดานแต่ละแผ่นให้แน่น

- การก่อตั้งหรือรื้อถอนต้องหย่อนวัสดุและอุปกรณ์ทุกอย่างของนั่งร้านลง มาโดยปลอดภัย ห้ามโยนลง

มา

1.13 การป้องกันและระงับอัคคีภัย

สาเหตุการเกิดและแหล่งกำเนิดอัคคีภัย

สาเหตุการเกิดอัคคีภัย จะต้องทราบทฤษฎีการเผาไหม้ การแบ่งประเภท ของไฟ แหล่งกำเนิดอัคคีภัย การดูแลควบคุมแหล่งกำเนิดอัคคีภัย ดังนี้ การแบ่งประเภทของไฟ โดยทั่วไปได้แบ่งชนิดของไฟตามลักษณะ การแบ่งประเภทของไฟ โดยทั่วไปได้แบ่งชนิดของไฟตามลักษณะและปฏิกิริยาในการลุกไหม้ของเชื้อเพลิงตาม มาตรฐานของสมาคมป้องกันอัคคีภัยของสหรัฐอเมริกา (National Fire Protect Agency : NFPA) ได้เป็น 4 ประเภท

- 1) อัคคีภัยประเภท A ได้แก่ อัคคีภัยที่เกิดขึ้นจาก เช่น ไม้กระดาช เศษผ้า และขยะ อัคคีภัยเหล่านี้ใช้น้ำธรรมดาหรือน้ำยาดับเพลิงได้
- 2) อัคคีภัยประเภท B ได้แก่ อัคคีภัยที่เกิดขึ้นจากน้ำมันเชื้อเพลิงต่างๆ เช่น น้ำมันสามารถดับได้โดยใช้ เครื่องดับเพลิงแบบที่ฉีดเป็นฟองหรือแบบก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์CO2 หรือ ผงเคมีแห้ง Dry Chemical
- 3) อัคคีภัยประเภท C ได้แก่ อัคคีภัยที่เกิดขึ้นจากเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า สาร ดับเพลิงที่ใช้ได้มีเฉพาะ น้ำยาชนิดที่ไม่เป็นสื่อไฟฟ้าเท่านั้น เช่น เครื่องดับเพลิงแบบ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ CO2 หรือผงเคมีแห้ง Dry Chemical
- 4) อัคคีภัยประเภท D ได้แก่ อัคคีภัยที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่เป็นโลหะ เช่น แมกนีเซียม ลิเทียม และ โซเดียม เชื้อเพลิงจะมีความร้อนสูงและลุกไหม้ตลอด

แหล่งกำเนิดอัคคีภัย

- 1) อุปกรณ์ไฟฟ้า
- 2) ความเสียดทาน
- 3) วัสดุไวไฟชนิดพิเศษ
- 4) การเชื่อมและการตัดโลหะ
- 5) เตาเผาซึ่งไม่มีฝาปิดหรือเปลวไฟที่ไม่มีสิ่งปิดคลุม
- 6) การสูบบุหรี่หรือการจุดไฟ
- 7) วัตถุที่ผิวร้อนจัด
- 8) ไฟฟ้าสถิต
- 9) เครื่องทำความร้อน
- 10) การลุกไหม้ด้วยตนเอง

พนักงานและผู้รับเหมาสามารถป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยทราบสาเหตุการเกิดและแหล่งกำเนิด อัคคีภัย วิธีการระงับอัคคีภัย การใช้อุปกรณ์เตือนและการป้องกัน อัคคีภัย ระบบการหนีอัคคีภัย และหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยและผู้ควบคุม งานในการป้องกันอัคคีภัย มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

การป้องกันอัคคีภัย สามารถกระทำได้โดยตัดและควบคุมแหล่งเชื้อเพลิง

- เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดดังนี้
- สถานที่ทำงาน สถานที่เก็บวัสดุหรืออุปกรณ์ต้องสะอาดและเป็นระเบียบ เรียบร้อย
- ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟในบริเวณที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัยได้
- ห้ามทิ้งก้นบุหรี่ หรือวัตถุที่มีความร้อนลงในตะกร้า ถังขยะ หรือสิ่งรองรับอื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดอัคคีภัย
- เชื้อเพลิง สารไวไฟ หรือสารเคมีต้องจัดเก็บและขนย้ายให้ถูกวิธีและใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ
- หมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย ห้ามมีสิ่งของวางกีดขวาง เต็ดขาด
- เส้นทางหนีไฟ ทางเดินต่างๆ จะต้องรักษาความสะอาดและไม่วางสิ่งของ กีดขวางทางเด็ดขาด
- เศษผ้า เศษวัสดุที่เปื้อนน้ำมัน เศษวัสดุอื่นๆ ที่ติดไฟได้จะต้องแยกประเภท ให้ชัดเจน
- ต้องฝึกซ้อมการดับเพลิงเบื้องต้น และซ้อมอพยพหนีไฟ ตามระยะเวลาที่กำหนด
- ผู้รับเหมาช่วง ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ควบคุมงาน

การกำจัดเชื้อเพลิง

- การเคลื่อนย้ายเชื้อเพลิงออก
- การเคลื่อนย้ายเชื้อเพลิงที่ติดไฟออกจากกองเพลิง
- การทำให้ปริมาณของสิ่งที่จะไหม้ไฟน้อยลง

การกำจัดอากาศ

- การลดปริมาณออกซิเจนให้น้อยลง
- การเติมออกซิเจนให้มากขึ้น
- การทำให้เย็นตัวลงหรือลดอุณหภูมิ

การทำให้เย็นตัวลงหรือลดอุณหภูมิ

- การทำให้สารที่เป็นเชื้อเพลิงมีอุณหภูมิต่ำกว่าจุดวาบไฟ
- การทำให้เย็นลงโดยการถ่ายเทความร้อนออกจากสารที่กำลังลุกไหม้
- การทำให้เย็นตัวลงโดยการให้สารทำปฏิกิริยาดูดกลืนความร้อน

การใช้อุปกรณ์เตือนและการป้องกันอัคคีภัย

- ระบบสัญญาณอัคคีภัย
- ระบบทุบกระจกเครื่องสัญญาณให้แตก
- ระบบสัญญาณควันไฟ
- ระบบสัญญาณความร้อน
- ระบบสัญญาณดับเพลิงอัตโนมัติ

2. สภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง บรรยากาศแบบองค์รวมทั้งหมดภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวคนทำงาน กระบวนการทำงาน สถานที่หรืออุปกรณ์ในการทำงาน ระบบบริหารงานบุคคล ไปจนถึงผู้บริหารสูงสุดในหน่วยงาน

2.1 คำสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวมนุษย์สิ่งแวดล้อมอาจจะ เป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้บางชนิดก็มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและบางชนิดอาจต้อง ใช้แว่นขยายหรือใช้เครื่องมือพิเศษตรวจสอบจึงจะเห็น เช่น ที่อยู่อาศัย อากาศ น้ำ อาหาร เชื้อโรค แมลง และสัตว์ต่างๆ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวผู้ปฏิบัติงานในขณะที่กำลังปฏิบัติงาน เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรต่างๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และทางเออร์گونอมิกส์ด้วย

ประเภทสภาพแวดล้อมในการทำงาน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ความร้อน แสง เสียง เป็นต้น
- สภาพแวดล้อมทางชีวภาพ เช่น แบคทีเรีย ไวรัส เป็นต้น
- สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม เช่น ชั่วโมงการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ สัมพันธภาพระหว่าง บุคคล

ค่าตอบแทน เป็นต้น

- สภาพแวดล้อมทางเคมี เช่น สารเคมีต่างๆ เป็นต้น

2.2 องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยจากการทำงาน

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดโรคจากการทำงานจำแนกออกได้ดังนี้ตัวเหตุของโรคหรือสิ่งที่ทำให้เกิดโรค หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดโรคจาก การประกอบอาชีพ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ คือ

- ตัวเหตุทางเคมีอาจอยู่ในรูปของก๊าซ ไอสาร ละอองฝุ่น หรือตัวทำละลาย เช่น ยาฆ่าแมลง ฝุ่นใยหิน สารตะกั่ว แมงกานีส พรอท

- ตัวเหตุทางกายภาพ เช่น เสียงความร้อน สั่นสะเทือน และรังสีชนิดแตกตัว เป็นต้น

- ตัวเหตุทางชีวภาพ ได้แก่ ไวรัส แบคทีเรีย เชื้อรา พยาธิและฝุ่นเส้นใยพืช เป็นต้น คนที่ทำงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการได้รับตัวเหตุของโรค และตอบสนองต่อโรคนั้น

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคมียหลายประการ เช่น

- กรรมพันธุ์เชื้อชาติเพศ และอายุ

- พื้นฐานสุขภาพก่อนเข้าทำงาน เช่น มีโรค/ความเจ็บป่วยแฝงเร้นอยู่และ เมื่อได้รับตัวเหตุของโรคบางชนิดเข้าไปอาจทำให้เกิดโรคได้เร็วขึ้น

- ภาวะโภชนาการของแต่ละบุคคล

- พฤติกรรมในการทำงาน อนามัยส่วนบุคคล นิสัย

- พื้นฐานการศึกษาที่ไม่เท่ากัน

2.3 การประเมินอันตรายในสภาพแวดล้อมการทำงานการตรวจประเมินระดับอันตรายต่างๆ

อาทิ ความเข้มข้นของสารเคมีในอากาศ ทำให้มั่นใจว่าได้ควบคุมการสัมผัส/ได้รับสารของผู้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการประเมินว่าระบบการจัดการการควบคุมทางวิศวกรรมและวิธีการปฏิบัติงานสามารถลดการสัมผัสสาร/อันตรายได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยนำผลการตรวจวัดการสัมผัสสารหรือปัจจัยเสี่ยงของผู้ปฏิบัติงานไปเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานตามกฎหมายหรือค่ามาตรฐานที่เสนอแนะโดยหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น American Conference of Government Industrial Hygiene (ACGIH) และ National Institute of Occupational Health and Safety(NIOSH) ประเทศสหรัฐอเมริกา หากได้ผลการตรวจวัดที่สูงเกินค่ามาตรฐานต้องดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน หรือควบคุมการสัมผัสของผู้ปฏิบัติงานโดยเร็ว อันตรายจากสิ่งแวดล้อมในการทำงานทางกายภาพ ที่จะกล่าวในหัวข้อนี้คือ อันตรายทางกายภาพ ส่วนอันตรายในด้านอื่นๆ ได้กล่าวแล้วในตอนต้น

2.3.1 เสียงตามประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง มาตรฐานระดับเสียงที่ยอมให้ลูกจ้างได้รับเฉลี่ยตลอดระยะเวลาการทำงานในแต่ละวัน โดยที่กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง พ.ศ. 2559 กำหนดให้นายจ้างต้องควบคุมระดับเสียงที่ลูกจ้างได้รับเฉลี่ยตลอดระยะเวลาการทำงานในแต่ละวัน มิให้เกินมาตรฐานตามที่อธิบดีประกาศกำหนด ดังตารางที่ 3

(ตารางแนบท้ายประกาศ)

ตารางมาตรฐานระดับเสียงที่ยอมให้ลูกจ้างได้รับเฉลี่ยตลอดระยะเวลาการทำงานในแต่ละวัน

ระดับเสียงเฉลี่ยตลอดเวลาการทำงาน (TWA) ไม่เกิน (เดซิเบลเอ)	ระยะเวลาการทำงานที่ได้รับเสียงต่อวัน*	
	ชั่วโมง	นาที
๘๒	๑๖	-
๘๓	๑๒	๔๒
๘๔	๑๐	๕
๘๕	๘	-
๘๖	๖	๒๑
๘๗	๕	๒
๘๘	๔	-
๘๙	๓	๑๑
๙๐	๒	๓๑
๙๑	๒	-
๙๒	๑	๓๕
๙๓	๑	๑๖
๙๔	๑	-
๙๕	-	๔๘
๙๖	-	๓๘
๙๗	-	๓๐
๙๘	-	๒๔
๙๙	-	๑๙
๑๐๐	-	๑๕
๑๐๑	-	๑๒
๑๐๒	-	๙
๑๐๓	-	๗.๕
๑๐๔	-	๖
๑๐๕	-	๕
๑๐๖	-	๔
๑๐๗	-	๓
๑๐๘	-	๒.๕
๑๐๙	-	๒
๑๑๐	-	๑.๕
๑๑๑	-	๑

หมายเหตุ * ระยะเวลาการทำงานที่ได้รับเสียงและระดับเสียงเฉลี่ยตลอดเวลาการทำงาน (TWA) ให้ใช้ค่ามาตรฐานที่กำหนดในตารางข้างต้นเป็นลำดับแรก หากไม่มีค่ามาตรฐานที่กำหนดตรงตามตารางให้คำนวณจากสูตรดังนี้

$$T = \frac{8}{2^{(L-90)/5}}$$

เมื่อ T หมายถึง เวลาการทำงานที่ยอมให้ได้รับเสียง (ชั่วโมง)

L หมายถึง ระดับเสียง (เดซิเบลเอ)

ในกรณีค่าระดับเสียงเฉลี่ยตลอดเวลาการทำงาน (TWA) ที่ได้จากการคำนวณมีเศษทศนิยมให้ตัดเศษทศนิยมออก

ผลกระทบที่สำคัญของเสียงต่อมนุษย์คือ

- เสียงดังรบกวนการทำงานและอาจทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลงเกิดความผิดพลาดหรือเกิดอุบัติเหตุได้
- เสียงรบกวนการนอนหลับ ผู้ปฏิบัติงานที่ไม่คุ้นเคยกับการนอนในที่ที่มีเสียงดังไม่สามารถหลับได้อย่างเต็มที่ เกิดความอ่อนเพลียซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

- เสียงรบกวนการติดต่อสื่อสาร ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้ยินสัญญาณเตือนอันตรายหรือเสียงเตือนให้ระวังอันตรายของเพื่อนๆ ทำให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงานได้

- การสูญเสียการได้ยิน สามารถตรวจพบได้โดยใช้เครื่องมือตรวจสอบสมรรถภาพการได้ยิน (audiometer) การสูญเสียการได้ยินอาจเกิดขึ้นในระยะ 2-3 เดือนของการสัมผัสกับเสียงดัง หรือใช้เวลานานหลายปีขึ้นกับระดับความดังของเสียงระยะเวลาที่ต้องทำงานในที่ที่มีเสียงดัง และปัจจัยทางสรีระของแต่ละบุคคล

2.3.2 ความร้อนความร้อนที่สะสมในร่างกายมีแหล่งที่มา 2 แหล่ง คือ แหล่งความร้อนภายในร่างกายซึ่งเกิดจากการเผาผลาญอาหาร และแหล่งความร้อน ในสิ่งแวดล้อมการทำงานความร้อนที่สะสมในร่างกายมาจากสองแหล่งนี้ร่างกายพยายามที่จะรักษาระดับความร้อนให้คงที่ที่ 37 ± 0.5 ซึ่งอาจอธิบายได้ด้วยสมการสมดุลความร้อนของร่างกาย ดังนี้

$$H = M \pm R \pm C - E \pm D$$

เมื่อ H = ความร้อนสะสมในร่างกาย

M = ความร้อนจากการเผาผลาญอาหาร

R = ความร้อนที่ถ่ายเทโดยการแผ่รังสี

C = ความร้อนที่ถ่ายเทโดยการพา

E = ความร้อนที่สูญเสียโดยการระเหยของเหงื่อ

D = ความร้อนที่ถ่ายเทโดยการนำ

มาตรฐานความร้อนจากการตรวจวัดตามลักษณะงาน ให้เป็นไปตามกำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เกี่ยวกับความร้อน แสงสว่างและเสียง พ.ศ. 2549 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบลักษณะงานกับระดับความร้อน WBGT ในสภาพแวดล้อมการทำงานตามข้อกำหนด

ลักษณะงาน	อุณหภูมิ WBGT (องศาเซลเซียส) ในสภาพแวดล้อมการทำงาน
งานหนัก	≤ 30
งานหนักปานกลาง	≤ 32
งานเบา	≤ 34

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการตอบสนองต่อความร้อนของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของร่างกายต่อความร้อน ได้แก่ อายุ เพศ ปริมาณไขมันในร่างกาย การใช้ยาเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์และโรคประจำตัวหรือความเจ็บป่วย

2.3.3 รังสีรังสีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือรังสีไม่แตกตัว (non-ionizing radiation)และ รังสีแตกตัว (ionizing radiation)

1) รังสีไม่แตกตัว หมายถึง พลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงของรังสีเหนือม่วงแสง รังสีใต้แดง และคลื่นวิทยุ (เรด้าและไมโครเวฟ) ซึ่งเป็นรังสีที่มีพลังงานต่ำไม่สามารถทำให้อะตอมแตกตัวได้ เพียงแต่ทำให้อะตอมสั่นสะเทือนหรือหมุนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผลจากการสั่นสะเทือนและความร้อนที่เกิดขึ้นนั้น อาจทำอันตรายต่อเซลล์ของร่างกายได้เช่นกัน และเนื่องจากมีพลังงานจำกัด รังสีไม่แตกตัว จึงไม่สามารถทะลุผิวหนังเข้าไปในร่างกายได้ดังนั้น อวัยวะเป้าหมายของรังสีเหล่านี้จึงได้แก่ผิวหนังและดวงตา

1.1) รังสีเหนือม่วง (ultraviolet radiation) แบ่งเป็น 3 ชนิดตามความยาวคลื่น คือ UV-A (315–400 นาโนเมตร) UV-B (280-315 นาโนเมตร) และ UV-C (100-280 นาโนเมตร) UV-A เป็นชนิดที่เป็นอันตรายน้อยที่สุดและพบในธรรมชาติมากที่สุด UV-A มักเรียกว่า black light เนื่องจากสามารถทำให้วัตถุเรืองแสง (fluorescent materials) เปล่งแสงในที่มืด หลอดไฟ UV-A ให้รังสี UV-A สำหรับการรักษาโรคด้วยแสงและการทำให้ผิวมีสีแทน UV-B เป็นรังสียูวีที่เป็นอันตรายที่สุด เนื่องจากมีพลังงานมากพอที่จะทำลายเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิต และยังสามารถเคลื่อนที่ผ่านชั้นบรรยากาศได้บ้าง UV-Bเป็นรังสีที่ทราบกันดีว่าทำให้เกิดมะเร็งผิวหนัง (การทำลายชั้นโอโซนในบรรยากาศจึงเป็นการเพิ่มความเสียหายของมะเร็งผิวหนัง) UV-C มีความยาวคลื่นสั้นที่สุดจึงมีคุณสมบัติเป็นควอนตัมมากกว่า นั่นคือ มีพลังงานสูงกว่า แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกดูดซับโดยชั้นบรรยากาศได้ง่ายกว่า กล่าวคืออากาศสองสามร้อยเมตรสามารถดูดซับรังสี UV-C ได้ เมื่อโฟตอนของ UV-C ชนกับอะตอมของออกซิเจน จะเกิดการถ่ายเทพลังงานทำให้เกิดโอโซนขึ้นโดยทั่วไปแทบไม่พบ UV-C ในธรรมชาติคุณสมบัติเด่นประการหนึ่งของ UV-C คือ สามารถฆ่าเชื้อโรคได้ดังนั้น หลอดไฟ UV-C จึงถูกนำมาใช้เพื่อฆ่าเชื้อโรคในเครื่องกรองอากาศและเครื่องกรองน้ำ

1.2) รังสีใต้แดง (infrared radiation) เป็นรังสีที่มีพลังงานต่ำ

2) รังสีแตกตัว หมายถึงรังสีแตกตัวเมื่อเคลื่อนที่ผ่านตัวกลางใดๆ สามารถทำให้อะตอมของตัวกลางนั้นแตกตัว ปล่อยอิเล็กตรอนที่อยู่รอบๆ นิวเคลียส ออกมาเป็นไอออน ซึ่งการแตกตัวให้อิออนนี้อาจรบกวนการทำงานของเซลล์ปกติและเป็นสาเหตุให้เซลล์ทำงานผิดปกติหรือตายได้

2.3.4 แสงสว่างตามประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง มาตรฐานความเข้มของแสงสว่าง โดยที่กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง พ.ศ. 2559 กำหนดให้นายจ้างจัดให้สถานประกอบกิจการมีความเข้มของแสงสว่างไม่ต่ำกว่ามาตรฐานตามที่อธิบดีประกาศกำหนด ดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 มาตรฐานความเข้มของแสงสว่าง ณ บริเวณพื้นที่ทั่วไปและบริเวณการผลิตภายในสถานประกอบกิจการ

บริเวณพื้นที่และ/หรือลักษณะงาน	ลักษณะพื้นที่เฉพาะ	ตัวอย่างบริเวณพื้นที่และ/หรือลักษณะงาน	ค่าเฉลี่ยความเข้มของแสงสว่าง (ลักซ์)	จุดที่ความเข้มของแสงสว่างต่ำสุด (ลักซ์)
บริเวณพื้นที่ทั่วไปที่มีการสัญจรของบุคคลและ/หรือยานพาหนะในภาวะปกติ และบริเวณที่มีการสัญจรในภาวะฉุกเฉิน	ทางสัญจรในภาวะฉุกเฉิน	ทางออกฉุกเฉิน เส้นทางหนีไฟ บันไดทางฉุกเฉิน (กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินไฟดับ โดยวัดตามเส้นทางของทางออกที่ระดับพื้น)	๑๐	-
	ภายนอกอาคาร	ลานจอดรถ ทางเดิน บันได	๕๐	๒๕
		ประตูทางเข้าใหญ่ของสถานประกอบกิจการ	๕๐	-
	ภายในอาคาร	ทางเดิน บันได ทางเข้าห้องโถง ลิฟท์	๑๐๐	๕๐
บริเวณพื้นที่ใช้ประโยชน์ทั่วไป		ห้องพักผ่อนสำหรับการปฐมพยาบาล ห้องพักผ่อน	๕๐	๒๕
		ป้อมยาม	๑๐๐	-
		- ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า - ห้องลอบบี้หรือบริเวณต้อนรับ - ห้องเก็บของ	๑๐๐	๕๐
		โรงอาหาร ห้องปรุงอาหาร ห้องตรวจรักษา	๓๐๐	๑๕๐
บริเวณพื้นที่ใช้ประโยชน์ในสำนักงาน		- ห้องสำนักงาน ห้องฝึกอบรม ห้องบรรยาย ห้องสืบค้นหนังสือ/เอกสาร ห้องถ่ายเอกสาร ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องประชุม บริเวณโต๊ะประชาสัมพันธ์ หรือติดต่อลูกค้า พื้นที่ห้องออกแบบ เขียนแบบ	๓๐๐	๑๕๐

ตารางที่ 6 มาตรฐานความเข้มข้นของแสง (ลักซ์) บริเวณโดยรอบที่ให้ลูกจ้างคนใดคนหนึ่งทำงาน โดยสายตามองเฉพาะจุดในการปฏิบัติงาน

พื้นที่ ๑	พื้นที่ ๒	พื้นที่ ๓
๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐	๓๐๐	๒๐๐
มากกว่า ๒,๐๐๐ - ๕,๐๐๐	๖๐๐	๓๐๐
มากกว่า ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐	๑,๐๐๐	๔๐๐
มากกว่า ๑๐,๐๐๐	๒,๐๐๐	๖๐๐

หมายเหตุ :
 พื้นที่ ๑ หมายถึง จุดที่ให้ลูกจ้างทำงานโดยใช้สายตามองเฉพาะจุดในการปฏิบัติงาน
 พื้นที่ ๒ หมายถึง บริเวณถัดจากพื้นที่ที่ให้ลูกจ้างคนใดคนหนึ่งทำงานในรัศมีที่ลูกจ้างเอื้อมมือถึง
 พื้นที่ ๓ หมายถึง บริเวณโดยรอบที่ติดพื้นที่ ๒ ที่มีการปฏิบัติงานของลูกจ้างคนใดคนหนึ่ง

แสงสว่างมักจะถูกมองข้ามความสำคัญเสมอทั้งในชีวิตประจำวันและในการทำงาน ทั้งนี้เพราะเราสามารถปรับเข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ง่าย แม้ว่าแสงสว่างที่ไม่เหมาะสมจะทำให้การทำงานยากลำบาก และอาจเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุได้ ยิ่งไปกว่านั้นแสงสว่างที่ไม่เหมาะสมยังอาจเป็นอันตรายต่อสายตา ทำให้ตาฝ้าและตอบสนองต่อภาพช้าลง

2.4 การตรวจวัดเพื่อประเมินการสัมผัสของผู้ปฏิบัติงานการตรวจวัด เพื่อประเมินการสัมผัสของผู้ปฏิบัติงาน ขั้นตอนการดำเนินงานมี 3 ขั้นตอน คือ

- 1) การเตรียมตัวเพื่อตรวจวัดและเก็บตัวอย่าง
- 2) การตรวจวัดและเก็บตัวอย่าง
- 3) การวิเคราะห์ตัวอย่างและแปลผลเพื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือ ข้อมูลในอดีตวิธีการตรวจวัดเพื่อประเมินอันตราย/ปัจจัยเสี่ยงแต่ละชนิด มีแตกต่างกัน ดังนี้

- การประเมินการสัมผัสสารเคมี
- การวิเคราะห์ตัวอย่างอากาศในสิ่งแวดล้อมการทำงาน
- การตรวจวัดปัจจัยเสี่ยงทางกายภาพ

2.4.1 การวิเคราะห์ตัวอย่างอากาศในสิ่งแวดล้อมการทำงาน วิธีที่นิยมและเป็นที่ยอมรับในการวิเคราะห์ตัวอย่างอากาศในสิ่งแวดล้อมการทำงาน คือวิธีของ Occupational Health and Safety Administration (OSHA), ประเทศสหรัฐอเมริกา และวิธีของ National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH) ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งระบุทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับ เก็บและวิเคราะห์โดยทั่วไป อุปกรณ์ที่ใช้ทั่วไปในการเก็บตัวอย่างอากาศประกอบด้วย เครื่องดูดอากาศ อุปกรณ์ดักเก็บสาร (สารแขวนลอยในอากาศ แบ่งเป็นอนุภาค ทั้ง ของแข็ง ของเหลว และก๊าซ) สายยางนำอากาศ และอุปกรณ์เสริมเพื่อความสะดวกและความถูกต้อง เช่น ที่ยึดตัวอย่างติดกับตัวผู้ปฏิบัติงาน เข็มขัดยึดเครื่องดูดอากาศ ติดกับตัวผู้ปฏิบัติงาน เครื่องปรับเทียบความถูกต้องของเครื่องดูดอากาศ ขาดังใน กรณีเก็บตัวอย่างอากาศแบบพื้นที่การเก็บตัวอย่างอากาศ ขั้นตอนแรก คือการเลือกเทคนิคการเก็บตัวอย่าง อากาศ ซึ่งควรพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้

- ทางที่สารสามารถเข้าสู่ร่างกาย และความเข้มข้นสารที่คาดหมาย
- สมบัติทางกายภาพ เคมีและพิษวิทยาของสารที่จะเก็บและวิเคราะห์
- จำนวนตัวอย่างที่เป็นตัวแทนการสัมผัสสาร
- สภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิความดัน ความชื้น กระแสลม และ การ ปฏิบัติงานอื่นในพื้นที่เดียวกันนั้น

• สารบกวน ปริมาณสารต่ำสุดที่สามารถตรวจพบ (limit of detection) ด้วยอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ตรวจวัด

2.4.2 การตรวจวัดปัจจัยเสี่ยงทางกายภาพ

1) การตรวจวัดเสียง เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจวัดเสียงในสิ่งแวดล้อม การทำงานมี 3 ชนิด คือ เครื่องวัดระดับเสียง (sound level meter, SLM) เครื่องวิเคราะห์ความถี่ (frequency analyzer) และเครื่องวัดปริมาณเสียงสะสม (noise dosimeter)

2.5 ป้ายเตือนและสัญลักษณ์ความปลอดภัย

สีเพื่อความปลอดภัย

สีแดง หมายถึง ห้าม หรือ แสดงสถานที่ติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง (Fire Signs)

การใช้งาน

- เครื่องหมายหยุด
- เครื่องหมายห้าม
- อุปกรณ์ดับเพลิง (Fire Signs)

สีตัด คือ สีขาวสีน้ำเงิน หมายถึง บังคับให้ต้องปฏิบัติ (Mandatory Signs)

การใช้งาน

- เครื่องหมายบังคับ
- บังคับให้สวมอุปกรณ์นิรภัย
- สีตัด คือ สีขาว

สีเขียว หมายถึง แสดงสภาวะปลอดภัย (Safe Conditions)

การใช้งาน

- ทางออกฉุกเฉิน
- ที่เก็บอุปกรณ์ปฐมพยาบาล
- เครื่องหมายสารนิเทศเกี่ยวกับ ภาวะปลอดภัย

สีเหลือง หมายถึง ระวังอันตราย (Caution Signs)

การใช้งาน

- เครื่องหมายชี้บ่งว่ามีอันตราย
- เครื่องหมายชี้บ่งว่าเป็นเขต อันตราย
- เครื่องหมายเตือน
- สีตัด คือ สีดำ

3. การบริหารความปลอดภัยในการใช้สารเคมี

3.1 การจัดการด้านนโยบาย และการบริหาร

ทางสถาบันฯ ได้ร่วมมือกับศูนย์บริหารความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (COSHEM) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สถาบันฯ จึงได้ส่งเสริมให้ห้องปฏิบัติการวิจัยภายในสถาบันฯ ปฏิบัติตามมาตรฐาน เกณฑ์ ESPReL Checklist และ Peer Evaluation ทั้งนี้ใช้ เกณฑ์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการประเมินสภาพความปลอดภัยของห้องปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานห้องปฏิบัติการภายในสถาบันฯ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในระดับประเทศ

3.1.1 ระเบียบ และแนวปฏิบัติการของห้องปฏิบัติการทางเคมี

ข้อปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยในการใช้ห้องปฏิบัติการที่ใช้สารเคมี

ระดับหน่วยงาน

1. จัดให้มีแผนฝึกซ้อมหนีไฟเป็นประจำทุก ๆ 2 ปี
2. จัดให้มีการกำจัดขยะสารเคมี จำนวน 2-3 ครั้งต่อปี
3. จัดให้มีการตรวจสอบอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยให้พร้อมใช้งานเป็นประจำ เช่น ถังดับเพลิง อุปกรณ์ชำระล้างสารเคมีฉุกเฉิน
4. จัดให้มี Chemical Spill Box และ First Aid Kit บริเวณพื้นที่ส่วนกลาง

ระดับห้องปฏิบัติการ

1. ห้องปฏิบัติการวิจัย สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล เข้าร่วมมาตรฐานตามเกณฑ์ ESPReL Checklist หรือ มาตรฐานเกณฑ์ Peer Evaluation ตามที่ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กำหนด และผ่านการรับรองการประเมิน

2. หัวหน้าห้องปฏิบัติการต้องได้รับการอบรมหลักสูตรอบรมการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี

3. ห้องปฏิบัติการจัดสรรอุปกรณ์ PPE ที่เหมาะสมให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

4. หัวหน้าห้องปฏิบัติการจัดทำแผนประจำปีเพื่อความปลอดภัยในการใช้สารเคมี

4.1 ควรซักซ้อม แผนอพยพหนีไฟ หรือแผนฉุกเฉินเมื่อเกิดการหก หรือสารเคมีรั่วไหล อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

4.2 การส่งกำจัดขยะที่ปนเปื้อนสารเคมี จำนวน 2-3 ครั้งต่อปี และปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

4.3 ห้องปฏิบัติการควรรักษาความสะอาด และบำรุงรักษาเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน (5 ส.)

5. หัวหน้าห้องปฏิบัติการจัดให้มี Chemical Spill Box และ First Aid Kit ในห้องปฏิบัติการ

ระดับผู้ปฏิบัติงาน

1. ผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการวิจัย ควรผ่านการอบรมด้านมาตรฐานความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการที่ใช้สารเคมี

2. ผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของห้องปฏิบัติการ

2.1 สวมเสื้อคลุมปฏิบัติการที่เหมาะสม รวบผมให้เรียบร้อยขณะทำปฏิบัติการ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีขณะปฏิบัติงาน และป้องกันอุบัติเหตุจากการยึดติดของผมกับเครื่องมือและอุปกรณ์

2.2 สวมรองเท้าที่ปิดหน้าเท้าและส้นเท้า ตลอดเวลาในห้องปฏิบัติการ

2.3 ไม่สวมเสื้อคลุมปฏิบัติการและถุงมือไปยังพื้นที่ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการทำปฏิบัติการ

2.4 ล้างมือทุกครั้งก่อนออกจากห้องปฏิบัติการ

2.5 ไม่เก็บอาหารและเครื่องดื่มในห้องปฏิบัติการ และไม่รับประทานอาหารและเครื่องดื่มในห้องปฏิบัติการ

2.6 ไม่สูบบุหรี่ในห้องปฏิบัติการ

2.7 ไม่ทำงานตามลำพังในห้องปฏิบัติการ เพื่อลดความเสี่ยงจากการเกิดภาวะฉุกเฉินภายในห้องปฏิบัติการ นอกจากนี้ เพื่อนที่ทำปฏิบัติการภายในห้องปฏิบัติการด้วยจะช่วยเหลือได้เมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน

2.8 ไม่พาเด็กและสัตว์เลี้ยงเข้ามาในห้องปฏิบัติการ

2.9 ไม่ใช่เครื่องมือผิดประเภท การใช้เครื่องมือผิดประเภทหรือผิดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดอันตรายได้ เช่น การนำขวดพลาสติกน้ำดื่มมาใส่สารละลายกรดหรือบัพเฟอร์

2.10 ควรปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง ควรศึกษาขั้นตอน และวิธีการทดลองให้เข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติ

2.11 ทราบอันตรายของสารเคมีที่ตนต้องใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถทราบได้จากเอกสารข้อมูลความปลอดภัยเคมีภัณฑ์ (safety data sheets) หรือ SDS

2.12 ผู้ปฏิบัติงานควรศึกษาตำแหน่งของอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับความปลอดภัย และวิธีการใช้งานทางออกฉุกเฉิน ภายในสถาบันฯ

2.13 ไม่ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการ เช่น ไม่วิ่งในห้องปฏิบัติการในขณะที่ทำปฏิบัติการ

2.14 หากเกิดอุบัติเหตุ หรือความผิดปกติใด ๆ ควรรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง หรือหัวหน้าห้องปฏิบัติการ

3.2 การบริหารจัดการด้านขยะสารเคมี และแนวทางการคัดแยกและจัดการขยะพลาสติกในห้องปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริม

3.2.1 ขยะของเสียสารเคมี (Chemical Waste)

กำหนดแนวปฏิบัติดังนี้

1. ปฏิบัติตามคำแนะนำใน SDS ของสารเคมีแต่ละชนิด
2. สารเคมีที่ทิ้งลงอ่างน้ำหรือท่อน้ำทิ้งได้เลย ได้แก่
  - สารละลายที่เป็นกลาง และสารระคายเคือง เช่น sodium chloride
  - สารละลายบัพเฟอร์
  - สีย้อมเซลล์และเนื้อเยื่อซึ่งล้างออกจากแผ่นสไลด์
3. สารเคมีที่สามารถทิ้งลงอ่างน้ำหรือท่อน้ำทิ้งได้ แต่ต้องทำให้เจือจางก่อน ได้แก่
  - สารกัดกร่อน เช่น hydrochloric acid, sodium hydroxide เป็นต้น สารเคมีที่เป็นกรดหรือด่างนี้ ต้องเจือจางให้ต่ำกว่า 1 M (1 โมล/ลิตร) ก่อนเททิ้งลงอ่างน้ำ และเมื่อเทลงอ่างแล้วให้เปิดน้ำล้างตามมากๆ
  - สารกลุ่ม volatile organic เช่น formaldehyde ต้องเจือจางด้วยน้ำให้เป็น 0.1% ก่อนทิ้ง ส่วน glutaraldehyde ต้องเจือจางด้วยน้ำให้เป็น 1% ก่อนทิ้ง เป็นต้น
4. สารเคมีที่หมดอายุ รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจิเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี ทั้งเป็นขยะสารเคมีหมดอายุ

5. ของเสียสารเคมีที่เกิดจากห้องปฏิบัติการ ให้ดำเนินการแยกชนิดดำเนินการตามประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง นโยบายด้านการจัดการของเสียอันตรายจากห้องปฏิบัติการ พ.ศ. 2565 รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี ทั้งเป็นขยะสารเคมี

3.2.2 ขยะปนเปื้อนสารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย

กำหนดแนวปฏิบัติดังนี้

1. Tip Tube ถุงมือ และกระดาษชำระ ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย

- ในกรณีที่เป็น Tip และ Tube ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย สามารถทิ้งรวมกันได้ ให้ดำเนินการทิ้งในภาชนะที่ป้องกันการรั่วหกทะลุออกมา (ใส่ในถุงพลาสติกใสแล้วบรรจุในกล่อง หรือภาชนะพลาสติก) และติดป้าย หรือสัญลักษณ์ ดังนี้ “ขยะทั่วไป (General Waste)” แม่บ้านของสถาบันฯ เป็นผู้รวบรวมใส่ถุงดำ และผูกเชือกฟางสีแดง ทั้งเป็นขยะปกติ

- ในกรณีที่เป็น ถุงมือ และกระดาษชำระ ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย ให้รวบรวมให้อยู่ในถุงเดียวกัน และติดป้าย “ขยะทั่วไป (General Waste)” แม่บ้านของสถาบันฯ เป็นผู้รวบรวมใส่ถุงดำและผูกเชือกฟางสีแดง ทั้งเป็นขยะปกติ

2. ขวดใส่สารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย

ขวดที่เคยใส่สารเคมีแล้วจะทิ้ง ต้องนำสารเคมีออกให้หมดก่อน เช่น ขวดใส่ solvent ให้เปิดไล่ไอระเหยของ solvent ในตู้ดูดไอสารเคมีให้หมด เป็นต้น ดำเนินการดั่งฉลากที่กำกับทิ้ง หรือขีดทำลายชื่อสาร และ ใช้น้ำทิ้งไว้ในระยะเวลาช่วงหนึ่ง ล้างทำความสะอาด แล้วจึงดำเนินการทิ้งดังนี้

- ในกรณีที่เป็นขวดพลาสติก ทั้งเป็นขยะปกติ แม่บ้านของสถาบันฯ เป็นผู้รวบรวมใส่ถุงดำ และผูกเชือกฟางสีแดง ทั้งเป็นขยะปกติ

- ในกรณีที่เป็นขวดแก้วสีชา รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี ทั้งเป็นขยะของแข็งไม่เป็นอันตราย

3.2.3. ขยะปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นอันตราย

กำหนดแนวปฏิบัติดังนี้

1. ในกรณีที่เป็น Tip และ Tube ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นอันตราย สามารถทิ้งรวมกันได้ ให้ดำเนินการทิ้งในภาชนะที่ป้องกันการรั่วหกทะลุออกมา (ใส่ในถุงพลาสติกใสแล้วบรรจุในกล่อง หรือภาชนะพลาสติก) ติดป้ายตามที่กำหนด รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี ทั้งเป็นขยะของแข็งเป็นอันตราย

2. ในกรณีที่เป็น ถุงมือ และกระดาษชำระ ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นอันตราย ให้รวบรวมให้อยู่ในถุงเดียวกัน ติดป้ายตามที่กำหนด รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

3. ในกรณีที่เป็น เจล Agarose Acrylamide พลาสติก ภาชนะที่เป็นของแข็ง หรือ กระดาษชำระที่ปนเปื้อน ethidium bromide ให้ทิ้งแยกจากขยะทั่วไป ให้ดำเนินการตากให้แห้ง ทั้งในถุงพลาสติกขาวใส ติดป้าย

ตามที่กำหนด รวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

4. สารละลายที่ปนเปื้อน หรือมี ethidium bromide, phenol, chloroform เป็นส่วนผสม พยายามให้มีปริมาณในการทิ้งสารละลายให้น้อยที่สุด ถ้าต้องการทิ้งให้เทใส่ขวดพลาสติก พร้อมทั้งเขียนป้ายบอก ชนิดให้ชัดเจนรวบรวมทิ้งกับทางสถาบันฯ ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

5. Microtube 1.5 ml หรือ หลอดพลาสติกต่าง ๆ ที่ปนเปื้อน phenol หรือ chloroform ให้ทำการดูดสารที่ปนเปื้อนออกให้หมด ปิดเตาสารละลายทั้งหมดไปเทรวมกันในภาชนะที่กำหนด (ควรเป็นขวดพลาสติก) แล้วจึงเปิดฝาลอดทดลองฝั่งให้แห้งในตู้ดูดควัน เมื่อหลอดทดลองแห้งจึงนำหลอดไปทิ้งในถุงพลาสติกใสที่เป็น waste ของแข็งที่ปนเปื้อน phenol หรือ chloroform ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

6. การทิ้งเครื่องแก้วที่แตก ที่ปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นอันตราย ให้จัดหาภาชนะรองรับเศษแก้วที่แตก ทิ้งในภาชนะที่ป้องกันการทิ่มแทงทะลุออกมาและปิดฉลากให้เรียบร้อย โดยแยกออกจากขยะอื่น ๆ ในกรณีที่ขวดแก้ว หรือขวดพลาสติกที่บรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้ว ให้เปิดฝาดอก แล้วปล่อยให้สารเคมีที่เหลือในขวดระเหย ออกให้หมดในตู้ดูดควัน แล้วปล่อยให้แห้ง แกะฉลากออก ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

7. การทิ้งปรอท ในกรณีที่เทอร์โมมิเตอร์แตก ให้สวมถุงมือ ใช้กระดาษตักปรอทขึ้นมาแล้วนำไปใส่ในถุงซิปล็อค ที่ซ้อนกัน 2 ชั้น พร้อมทั้งติดฉลากให้ชัดเจน ว่าเป็นสารปรอท ส่งกำจัดโดยบริษัทรีไซเคิลเอ็นจีเนียริง จำกัด แจ้งรอบในการส่งกำจัด 2 ครั้ง/ปี

3.2.4 แนวทางการคัดแยกและจัดการขยะพลาสติกในห้องปฏิบัติการ เพื่อส่งรีไซเคิล

ประเภทขยะพลาสติกที่สามารถส่งรีไซเคิล

1. พลาสติกบรรจุภัณฑ์: ถุงพลาสติก พลาสติกหีบห่อ (wrap) กล่องพลาสติก กล่องทิป ขวดพลาสติก บรรจุสารเคมี (ที่ไม่จัดอยู่ในกลุ่มสารเคมีอันตราย)

2. วัสดุวิจัย: ทิป (pipette tips ทั้งชนิดธรรมดาและมีฟิลเตอร์) หลอดทดลองต่าง ๆ (Microtubes, conical tubes) Multi well plate (เพลท PCR หรือเพลทสำหรับตรวจวิเคราะห์อื่น ๆ) ที่ไม่ผ่านการใช้งานกับ สารเคมีที่เป็นอันตราย และไม่ผ่านการใช้งานกับเซลล์และเชื้อก่อโรคทุกชนิด (ทั้ง BSL1 และ BSL2)

การจัดการขยะพลาสติกก่อนส่งรีไซเคิล (ส่งแยกขยะบรรจุภัณฑ์และวัสดุวิจัย)**

1. พลาสติกบรรจุภัณฑ์:

1.1 บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมีทุกชนิด: บรรจุภัณฑ์ที่สะอาด ตัดหรือลอกเทปกาว และ ฉลากออกจากบรรจุภัณฑ์

1.2 ขวดหรือกระป๋องพลาสติกบรรจุสารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย: นำสารเคมีออกให้หมด หากมีไอระเหย ให้เปิดไล่ไอระเหยในตู้ดูด ไอสารเคมีจนหมด แช่ขวดด้วยน้ำประปาเพื่อทำความสะอาด และเพื่อเจือจางสารเคมีก่อนทิ้งลงสู่อ่างล้างมือ ทิ้งให้แห้ง ลอกฉลากออกจากขวดบรรจุภัณฑ์ นำส่งขยะในกล่องรับขยะ

พลาสติกรีไซเคิล ณ จุดที่กำหนด กรอบแบบฟอร์มระบุรายละเอียดชนิดและปริมาณขยะบรรจุภัณฑ์ที่นำมาส่งรีไซเคิล โดยการชั่งน้ำหนักเป็นหน่วยกรัม

2. วัสดุวิจัย:

2.1 แช่วัสดุวิจัยที่ต้องการส่งรีไซเคิลด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อตามความเข้มข้นและระยะเวลาที่เพียงพอในการฆ่าเชื้อ เช่น 0.5-0.6% sodium hypochlorite (1:10 Bleach) อย่างน้อย 10 นาที แชน้ำประปา สะเด็ดน้ำ และทิ้งให้แห้ง

2.2 บรรจุขยะพลาสติกที่แห้งแล้วในถุงพลาสติกใส (แนะนำให้ใช้ถุงบรรจุภัณฑ์ซึ่งมีความเหนียวกว่าถุงทั่วไป)

2.3 กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์ม ติดแบบฟอร์มบนถุงขยะ ไม่ใช่แบบฟอร์มลงในถุง เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะนำแบบฟอร์มออกหลังตรวจเช็คและเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูล ส่งขยะในกล่องรีไซเคิล

** หมายเหตุ ที่กำหนดให้แยกส่งขยะบรรจุภัณฑ์และวัสดุวิจัย โดยวัสดุวิจัยให้แต่ละห้องปฏิบัติการ ติดแบบฟอร์มระบุรายละเอียดบนหน้าถุงก่อนทิ้งลงกล่องรีไซเคิล แต่บรรจุภัณฑ์ไม่ต้องติดแบบฟอร์ม แต่สามารถส่งขยะลงกล่อง และวางแบบฟอร์มที่กรอกรายละเอียดชนิดและปริมาณขยะที่ส่งในจุดที่กำหนด เนื่องจากขยะบรรจุภัณฑ์อาจไม่ต้องการตรวจสอบวิธีการคัดแยกและทำความสะอาดก่อนส่ง แต่วัสดุวิจัยควรต้องมีการตรวจสอบในช่วงแรกเพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการอย่างถูกวิธี โดยการบันทึกปริมาณขยะทั้งสองประเภทเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับรายงานปริมาณขยะที่ส่งจากแต่ละห้องปฏิบัติการในแต่ละเดือน ซึ่งอาจนำมาทำเป็นโปสเตอร์สรุปรายเดือนว่ามีห้องปฏิบัติการเข้าร่วมโครงการฯ จำนวนเท่าไร และช่วยลดขยะมากน้อยแค่ไหน เพื่อเป็นตัวชี้วัดและเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้ห้องปฏิบัติการอื่นสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ได้มากขึ้น

หมายเหตุ รายละเอียดขยะพลาสติกที่ส่งรีไซเคิลกับบริษัท CirPlas ได้

ขยะที่รีไซเคิล ทุกชิ้นที่เป็นวัสดุพลาสติก

พลาสติกที่ไม่มีสัญลักษณ์รีไซเคิลระบุไว้
สะอาดหรือผ่านการทำความสะอาดแล้ว
มีลายสกรีนติดบนพลาสติก
ร้านรับซื้อของเก่าไม่รับซื้อ
พลาสติกกันกระแทก (บับเบิล)

ขยะที่ไม่รีไซเคิล ทุกชิ้นที่ไม่ใช่วัสดุพลาสติก

ฉลากพลาสติกต่าง ๆ ที่มีกาวหรือมีความเหนียว
ไม่สะอาด มีคราบสิ่งสกปรก
มีสติ๊กเกอร์ ฉลาก หรือเทปกาวติดอยู่
พลาสติกเบอร์ 3 หรือ PVC
กล่องนม

4. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

4.1 การจัดการด้านนโยบายและการบริหาร

ตามที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และประกาศนโยบายการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. 2563 เพื่อเสริมสร้างให้เกิดระบบบริหารจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยครอบคลุมทุกมิติ แก่นักศึกษา บุคลากร และบุคคลภายนอก รวมถึงมีการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยด้านความเป็นเลิศในงานวิจัย โดยปัจจุบันมีข้อกำหนด ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลได้แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพมหาวิทยาลัยมหิดล (MU-IBC) ขึ้น โดยมีบทบาทหลักในการวางระบบและมาตรการตรวจสอบ ควบคุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosafety) และการรักษาความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) รวมถึงกำกับดูแลให้ทุกส่วนงานดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง โดยเน้นการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพและความปลอดภัยในการทำงานวิจัยกับสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพ (Biological Hazard) ในห้องปฏิบัติการ เพื่อความปลอดภัยทั้งต่อสุขภาพอนามัยของผู้ปฏิบัติงานและต่อสิ่งแวดล้อม

4.2 นิยามและความหมาย

- ความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety) เป็นมาตรการดูแลความปลอดภัยสากลบนหลักพื้นฐานของความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จากสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพ (Biological hazard) ได้แก่ สิ่งมีชีวิตก่อโรคทั้งในมนุษย์ สัตว์และพืช สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจก่ออันตรายหรือสร้างสารพิษ และวัสดุชีวภาพ (Biological substance) ที่อาจมีการปนเปื้อนจุลินทรีย์ หรือสารพิษ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน ผลงานวิจัย ผลการทดลองและ/หรือสิ่งแวดล้อม

- เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) หมายถึง การใช้กระบวนการทางชีวภาพที่จะผลิตสิ่งมีชีวิต หรือผลิตภัณฑ์จากสิ่งมีชีวิตซึ่งรวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีดีเอ็นเอ เพื่อปรับปรุงพันธุ์สิ่งมีชีวิตให้มี ลักษณะที่ดีขึ้น เช่น การตัดต่อยีนหรือที่เรียกว่า การทำพันธุวิศวกรรม สิ่งมีชีวิตที่มีการดัดแปลงหรือ มาจากแหล่งอื่นเรียกว่า จีเอ็มโอ

- อันตรายทางชีวภาพ (Biological hazard) หมายถึง สิ่งก่ออันตรายต่อสุขภาพอนามัยมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งมีชีวิตก่อโรคทั้งในมนุษย์ สัตว์ พืช หรือ สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจ ก่ออันตราย สร้างสารพิษ หรือวัสดุชีวภาพ

- สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically modified organisms, GMOs) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีการตัดต่อ/ตัดแต่ง/ดัดแปลง/เปลี่ยนแปลงหรือผสมผสานสารพันธุกรรม โดยอาศัยเทคนิคทางพันธุ วิศวกรรม ซึ่งทำให้ได้สิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติเพิ่มเติมหรือต่างไปจากพันธุ์เดิม

- การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์เพื่อประเมินความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะความเสี่ยงนั้นจะเกิดขึ้นโดยตรงหรือโดย อ้อม หรือเกิดขึ้นในทันทีหรือภายหลัง ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิ่งก่อ อันตรายทางชีวภาพ

- ระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety level, BSL) หมายถึงระดับความปลอดภัยทาง ชีวภาพในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพ โดยการใช้สภาพควบคุมในระดับต่างๆ ทั้งนี้ในบางประเทศระดับความปลอดภัยทางชีวภาพมีความหมายเดียวกับระดับสภาพควบคุม

- สภาพควบคุม (Containment) หมายถึง การควบคุมการใช้สิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพให้อยู่ในที่ จำกัดควบคุมให้ปราศจากการติดต่อกับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ การ จัดตั้งสถานที่ขึ้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ในการทำวิจัยหรือในการผลิต โดยสภาพควบคุม แบ่งเป็น 4 ระดับ ขึ้นกับความก่อโรคและอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมของสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพที่ใช้

- ตู้ชีวนิรภัย (Biosafety cabinet) หมายถึง ตู้ที่มีการออกแบบเป็นพิเศษสำหรับป้องกันอันตรายของ ผู้ปฏิบัติงานจากการทดลองหรือวิจัยทางชีววิทยา รวมทั้งป้องกันอันตรายที่จะออกไปสู่สิ่งแวดล้อม ภายนอก

- การปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม (Environment expose) หมายถึง การดำเนินการใดๆ ซึ่งผู้นำเข้า ผู้ผลิต ผู้ใช้ในสภาพควบคุมหรือผู้ใช้ในการทดลองภาคสนามในสภาพจำกัดมีเจตนาปลดปล่อยสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ควบคุมและจำกัดการติดต่อสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมภายนอก

- คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบัน (Institute biosafety committee, IBC) หมายถึง คณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณา ให้คำแนะนำและ ตรวจสอบการดำเนินงานหรือโครงการการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ชีวภาพและ เทคโนโลยีชีวภาพให้เป็นไปตามแนวทางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

4.3 ประเภทของงานวิจัย (Research Class) หมายถึงการจัดประเภทของงานวิจัยที่มีการใช้สิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพตามระดับความปลอดภัยในการทำงานและระดับความเสี่ยงในการเกิดอันตราย จากสิ่งก่ออันตรายทางชีวภาพ แบ่งได้ 3 ประเภท (Class) ดังนี้

4.3.1 งานวิจัยประเภทที่ 1 (Class 1, C1) เป็นงานวิจัยและทดลองที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

4.3.2 งานวิจัยประเภทที่ 2 (Class 2, C2) เป็นงานวิจัยและทดลองที่มีความเสี่ยงต่อผู้ปฏิบัติงาน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำถึงปานกลาง

4.3.3 งานวิจัยประเภทที่ 3 (Class 3, C3) เป็นงานวิจัยและทดลองที่อาจมีอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน ชุมชนและสิ่งแวดล้อมในระดับที่รุนแรงหรือที่ยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัด

4.4 ระดับความปลอดภัยทางชีวภาพของห้องปฏิบัติการ การวิจัยและทดลองที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และเทคโนโลยีชีวภาพในระดับห้องปฏิบัติการสามารถ แบ่งระดับของความปลอดภัยทางชีวภาพออกเป็น 3 ระดับดังนี้

4.4.1 ความปลอดภัยทางชีวภาพระดับที่ 1 (Biosafety level 1, BSL1)

ห้องปฏิบัติการ BSL1 สามารถใช้ได้กับการทดลองเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและวัสดุชีวภาพที่ไม่ก่อให้เกิดโรคและมีอันตรายต่ำสุดต่อผู้ปฏิบัติงานและสิ่งแวดล้อม ห้องปฏิบัติการระดับความปลอดภัยชีวภาพ BSL1 ไม่จำเป็นต้องแยกออกจากห้องทั่วไปภายในอาคาร สามารถปฏิบัติงานได้บนโต๊ะปฏิบัติงานทั่วไป มีอ่างล้างมือ โดยไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์พิเศษใดๆ บุคคลในห้องปฏิบัติการควรได้รับการฝึกฝนเทคนิคทางจุลชีววิทยาทั่วไป

ระเบียบปฏิบัติในการดำเนินงานระดับความปลอดภัย BSL1 ของสถาบันฯ

4.4.1.1 ต้องทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติการหนึ่งครั้งต่อวันหรือทันทีเมื่อมีการหกหล่นรั่วไหลของสารชีวภาพ

4.4.1.2 ต้องลดการปนเปื้อนของขยะทั้งที่เป็นของแข็งและของเหลว โดยทำการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์หรือวัสดุชีวภาพที่ใช้ก่อนนำไปทิ้งเป็นขยะชุมชน หรือแยกจัดเก็บตามแนวปฏิบัติการจัดการของเสียอันตรายของสถาบันฯ

4.4.1.3 ห้ามใช้ปากดูดสารละลายจากปิเปต (Pipette) โดยตรง

4.4.1.4 ห้ามรับประทานอาหาร ดื่ม สูบบุหรี่ หรือเสริมสวยในพื้นที่ห้องปฏิบัติการ

4.4.1.5 ต้องใส่รองเท้าหุ้มส้นและเสื้อมีแขนในขณะทำงานในห้องปฏิบัติการ

4.4.1.6 ต้องล้างมือภายหลังจากการสัมผัสสารเคมี สิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพก่อนออกนอกห้องปฏิบัติการ

4.4.1.7 ต้องระวังอย่าให้เกิดการฟุ้งกระจายตลอดกระบวนการหรือวิธีที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด ในกรณีจำเป็นต้องควบคุมให้มีการฟุ้งกระจายน้อยที่สุด

4.4.1.8 ควบคุมไม่ให้มีแมลง หนู หรือสัตว์พาหะนำโรคอื่นๆ ในห้องปฏิบัติการ

4.4.2 ความปลอดภัยทางชีวภาพระดับที่ 2 (Biosafety level 2, BSL2)

ห้องปฏิบัติการ BSL2 ใช้ได้กับการทดลองเกี่ยวกับที่ใช้สิ่งมีชีวิตที่อาจก่อโรค หรือใช้ยีน หรือวัสดุชีวภาพที่อาจก่อโรค สร้างสารก่อมะเร็ง สารพิษ LD50 สูงกว่า 100 นาโนกรัมต่อกิโลกรัม ที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ พิษ สัตว์ระดับปานกลาง และมีความเสี่ยงต่อชุมชนโดยรอบในระดับต่ำ โดยกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่ใช้ในการทดลองมีความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ลักษณะสำคัญของการควบคุมงานระดับความปลอดภัย ทางชีวภาพ BSL2 จะคล้ายกับ BSL1 แต่มีข้อแตกต่างคือผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการควรได้รับการฝึกเป็นพิเศษในเรื่องเชื้อก่อโรค และการศึกษา เชื้อก่อโรคที่อาจก่อให้เกิดการฟุ้งกระจาย (Aerosol) ต้องดำเนินงานในตู้ชีวนิรภัยหรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่เหมาะสม

ระเบียบปฏิบัติในการใช้ห้องปฏิบัติการนิรภัย ระดับ 2 (BSL2) ของ สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล เพื่อความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุภายในห้องปฏิบัติการชีวนิรภัย ระดับ 2 และความเสี่ยงต่อทรัพย์สินของสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล ที่อาจเกิดความเสียหายระหว่างปฏิบัติงาน ให้ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ปฏิบัติตนดังนี้

4.4.2.1 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ จะต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องปฏิบัติการชีวนิรภัย ระดับ 2 เบื้องต้นมาแล้วไม่เกิน 3 ปี

4.4.2.2 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ควบคุมฯ เพื่อลงทะเบียนใช้ห้อง โดยจะต้องฟัง คำแนะนำเบื้องต้นจากผู้ควบคุมฯ และทำความเข้าใจระเบียบการใช้ห้องก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ห้ามไม่ให้ผู้ที่ไม่มี อนุญาตและลงทะเบียนตามข้อนี้ เข้าใช้ห้องปฏิบัติการชีวนิรภัย ระดับ 2 โดยเด็ดขาด

4.4.2.3 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ควรศึกษาแผนผังของห้องปฏิบัติการฯ เช่น ตำแหน่งประตูทางเข้า- ออก หรือทางออกฉุกเฉิน ในกรณีต้องมีการอพยพ

4.4.2.4 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องมีสุขภาพที่เป็นปกติ ไม่มีอาการป่วยไข้หรืออาการขณะปฏิบัติงาน ในห้องปฏิบัติการฯ

4.4.2.5 ห้ามสูบบุหรี่ ตามประกาศสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง แนวทาง ปฏิบัติและการดำเนินการกรณีที่มีการฝ่าฝืนสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ภายในสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล

4.4.2.6 ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มเข้ามาในห้องปฏิบัติการฯ โดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืน อาจถูก พิจารณาไม่อนุญาตให้เข้าใช้ห้องปฏิบัติการฯ อีก

4.4.2.7 หากผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ มีความจำเป็นต้องปฏิบัติงานลักษณะพักเป็นช่วง ๆ ต้องติดป้าย แจ้งเตือนพร้อมชื่อและเบอร์โทรศัพท์ให้มองเห็นชัดเจนที่หน้าห้องปฏิบัติการฯ เพื่อให้ผู้ใช้ห้องทำงานอื่นได้รับทราบ ด้วย

4.4.2.8 ก่อนและหลังการปฏิบัติงาน ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องสังเกตความเรียบร้อยของสถานที่และ เครื่องมือภายในห้อง หากพบสิ่งผิดปกติ ไม่ควรเข้าใช้ และแจ้งผู้ควบคุมฯ ทราบโดยเร็ว

4.4.2.9 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal Protection Equipment : PPE) ขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เสื้อกาวน์ ถุงมือ รองเท้าแบบหุ้มเท้ามิดชิด ก่อนและขณะปฏิบัติงานภายใน ห้องปฏิบัติการฯ

4.4.2.10 ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องนำวัสดุ สารเคมี น้ำยาทำความสะอาด มาด้วยตนเอง พร้อมทั้ง จัดเตรียมภาชนะหรือถุงพลาสติกทนความร้อนที่เหมาะสม เพื่อใช้สำหรับทิ้งวัสดุปนเปื้อน

4.4.2.11 เชื้อที่ใช้ในห้องปฏิบัติการฯ จะต้องอยู่ในรายการบัญชีเชื้อโรคที่ได้จัดแจ้งไว้ในปีนั้น ๆ ตาม พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2558 หากฝ่าฝืนจะถูกดำเนินการตามกฎหมายและอาจถูกพิจารณา ไม่อนุญาตให้เข้าใช้ห้องปฏิบัติการฯ อีก

4.4.2.12 ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเชื้อ การเลี้ยงเชื้อ การถ่ายเชื้อ จะต้องทำในตู้ปฏิบัติการชีวนิรภัย คลาส 2 (Biosafety cabinet class II) เท่านั้น

4.4.2.13 หลังจากปฏิบัติงานเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการฯ ต้องเก็บทิ้งวัสดุปนเปื้อนในถุงพลาสติก ปิดสนิท ติดป้ายชื่อ วันที่ทิ้ง ไว้ที่ถุง แล้วนำกลับไปกำจัดตามขั้นตอน SOP โดยต้องใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำความสะอาด ตามขั้นตอน SOP อย่างเคร่งครัด และเก็บของทุกอย่างให้เรียบร้อยและเตรียมพื้นที่ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะให้ ผู้อื่นเข้าปฏิบัติงานได้อย่างปลอดภัย

4.4.2.14 ก่อนออกจากห้องปฏิบัติการฯ ผู้ปฏิบัติงานต้องถอดถุงมือออก แยกทิ้งเป็นขยะปนเปื้อน และล้างมือ พร้อมทั้งปิดบานกระจกตู้ปฏิบัติการชีวนิรภัย ตั้งเวลาเปิด-ปิด การทำงานของหลอดแสงยูวี เพื่อทำการฆ่าเชื้อ ประมาณ 30 นาที และตรวจสอบสภาพห้องโดยทั่วไป ปิดไฟ ปิดประตูห้องให้สนิท

หมายเหตุ หัวหน้าห้องปฏิบัติการ ต้องสร้าง กำหนด ระเบียบปฏิบัติและวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างปลอดภัย ควรมีคู่มือว่าด้วยการปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีการปรับปรุงให้ทันสมัยใน ห้องปฏิบัติการ เพื่อให้บุคคลในห้องปฏิบัติการได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นพร้อม ข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ตามความเหมาะสม

4.4.3 ความปลอดภัยทางชีวภาพระดับที่ 3 (Biosafety level 3, BSL3)

ห้องปฏิบัติการ BSL3 ใช้ได้ในการทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่ก่อโรคร้ายแรงและมีโอกาสแพร่กระจายผ่านทางระบบทางเดินหายใจที่เป็นสาเหตุก่อโรคในมนุษย์ พืช หรือสัตว์ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในระดับที่รุนแรง แต่สามารถรักษาได้ งานด้านพันธุวิศวกรรมที่มีอันตรายในระดับรุนแรงต่อนักวิจัย ชุมชนและสิ่งแวดล้อม หรือไม่อาจทราบอันตรายแน่ชัด การทดลองที่ใช้วัสดุชีวภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อโรค สารก่อมะเร็ง หรือสารพิษที่มี LD50 ต่ำกว่า 100 นาโนกรัมต่อกิโลกรัม เป็นห้องปฏิบัติการที่ประยุกต์เพื่องานวิจัยทาง การแพทย์ที่มีการทำงานกับเชื้อก่อโรค การวิจัยและทดสอบระดับสูงหรือระดับการผลิตในโรงงาน ซึ่งมีการใช้ สารเคมีที่อาจก่อให้เกิดโรคหรือเป็นอันตรายถึงชีวิต ผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษในเรื่องของ อันตรายจากเชื้อก่อโรคหรืออันตรายจากสารเคมีที่มีผลถึงชีวิต การทำงานที่ต้องใช้วัสดุติดเชื้อต้องทำในตู้ชีวนิร ภัยหรือภาชนะที่ปลอดภัยหรือสวมเสื้อกาวน์เพื่อป้องกัน

แนวปฏิบัติมาตรฐานทั่วไป ในการดำเนินงานระดับความปลอดภัย BSL3

4.4.3.1 ต้องดูแลห้องปฏิบัติการอย่างเข้มงวดมากกว่าห้องปฏิบัติการระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL2 และต้องมีรายงานความก้าวหน้าจากงานต่อ IBC อย่างสม่ำเสมอ (อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง)

4.4.3.2 ต้องทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติการหนึ่งครั้งต่อวันหรือทันทีที่มีการหกหล่นรั่วไหลของสารเคมี สิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพ

4.4.3.3 ต้องลดการปนเปื้อนของขยะที่เป็นของแข็งและของเหลว โดยทำการฆ่าเชื้อสิ่งมีชีวิตและวัสดุ ชีวภาพที่ใช้ก่อนนำไปทิ้ง หรือแยกจัดเก็บตามแนวปฏิบัติการจัดการของเสียอันตรายของสถาบันฯ

4.4.3.4 ห้ามใช้ปากดูดสารละลายจากปิเปต (Pipette) โดยตรง

4.4.3.5 ห้ามรับประทานอาหาร ดื่ม สูบบุหรี่ หรือเสริมสวยในพื้นที่ห้องปฏิบัติการ

4.4.3.6 ต้องใส่รองเท้าหุ้มส้นและเสื้อกาวน์ในขณะที่ปฏิบัติการในห้อง

4.4.3.7 ต้องล้างมือหลังจากจับต้องสารเคมี สิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพก่อนออกนอกห้องปฏิบัติการ

4.4.3.8 ต้องระวังอย่าให้เกิดการฟุ้งกระจายตลอดกระบวนการหรือวิธีที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด

4.4.3.9 ดูแลและสนใจเกี่ยวกับสุขอนามัยในห้องปฏิบัติการ มีการจัดการที่เหมาะสมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น อ่างล้างมือ ห้องอาบน้ำ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า เป็นต้น และต้องสวมใส่ชุดและ อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal protective equipment, PPE) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสัมผัสสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

แนวปฏิบัติมาตรฐานพิเศษสำหรับห้องปฏิบัติการระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL3

- 1. ต้องปิดประตูห้องปฏิบัติการเมื่อเริ่มทำปฏิบัติการ
- 2. วัสดุปนเปื้อนต้องนำมาทำให้ปลอดเชื้อนอกห้องปฏิบัติการ โดยต้องใส่ในภาชนะที่ป้องกันการหลุด รั่ว และมีฝาปิดมิดชิดก่อนนำออกจากห้องปฏิบัติการ
- 3. หัวหน้าโครงการต้องเป็นผู้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบสุดท้ายในการประเมินแต่ละเหตุการณ์ในการปฏิบัติการ และให้ความช่วยเหลือในงานด้านต่างๆ รวมทั้งเป็นผู้กำหนดบุคคลที่สามารถเข้าห้องปฏิบัติการได้
- 4. หัวหน้าโครงการต้องสร้าง กำหนด วางนโยบาย และวิธีการดำเนินการโดยบุคคลในห้องปฏิบัติการ ต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัย ในบางกรณีอาจมีกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัด โปรแกรมฉีดวัคซีน แก่บุคคลที่จะเข้าและออกห้องปฏิบัติการ
- 5. เมื่อมีการใช้สิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพในห้องปฏิบัติการหรือในส่วนควบคุม (Containment module) ต้องมีป้ายเตือนอันตรายที่แสดงถึงสัญลักษณ์สากลของความปลอดภัยติดไว้ที่ห้องปฏิบัติการ
- 6. ประตูทางเข้าต้องมีป้ายเตือนอันตรายเกี่ยวกับสารเคมีหรือสิ่งทดลอง มีการระบุชื่อ/หมายเลข โทรศัพท์ของหัวหน้าโครงการหรือบุคคลที่รับผิดชอบ และต้องมีการระบุข้อปฏิบัติพิเศษสำหรับ ป้องกันตนเองสำหรับบุคคลที่จะเข้าห้องปฏิบัติการนั้นๆ ดังป้ายสัญลักษณ์ที่แสดงในรูป 3.5.2/1
- 7. กิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพต้องทำในตู้ชีวนิรภัยเท่านั้น
- 8. มีการฆ่าเชื้อหรือทำความสะอาดเพื่อลดสิ่งปนเปื้อนภายหลังเสร็จสิ้นการทำงานเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต และวัสดุชีวภาพทุกครั้งที่ใช้ทำงานในตู้ชีวนิรภัยและในสภาพควบคุมอื่นๆ
- 9. ควบคุมไม่ให้มีแมลงหนู หรือสัตว์พาหะอื่นๆ ในห้องปฏิบัติการ
- 10. ต้องใส่เสื้อคลุมและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลในห้องปฏิบัติการ โดยต้องเป็นชุดที่สามารถป้องกัน ผู้สวมใส่ได้ เช่น Solid front หรือ Wrap-around gowns หรือ Scrub suits หรือ Coveralls เป็นต้น โดยต้องไม่นำไปใส่นอกห้องปฏิบัติการและต้องมีการลดสิ่งปนเปื้อนหรือทำให้ปลอดเชื้อ ก่อนไปซักหรือโยกย้ายถ่ายเท
- 11. ควรระมัดระวังเป็นพิเศษและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนไปกับผิวหนัง หรือวัสดุปนเปื้อนต่างๆ โดยการ สวมถุงมือในการปฏิบัติงาน
- 12. ห้ามนำสัตว์หรือพืชที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเข้าไปในห้องปฏิบัติการ
- 13. ต้องมีการลดการปนเปื้อนของของเสียทั้งหมดก่อนโยกย้ายถ่ายเท
- 14. การใช้เข็มและกระบอกฉีดยาในการปฏิบัติการต้องใช้เข็มที่ยึดติดกับกระบอกฉีดยาแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และต้องระวังการใช้เข็มฉีดยาเพื่อป้องกันอุบัติเหตุฉีดเข้าตัวเองและเกิดการฟุ้งกระจาย นอกจากนี้เข็มต้องไม่หักงอและทิ้งในภาชนะทิ้งของมีคม พร้อมติดป้ายสัญลักษณ์บนภาชนะ
- 15. เมื่อมีการสูญหายหรือมีอุบัติเหตุใดๆ เกิดขึ้นแก่สิ่งมีชีวิตหรือวัสดุชีวภาพต้องรายงานต่อเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ไปถึง MB- IBC พร้อมบันทึกทางการแพทย์

16. ควรเก็บตัวอย่างชีวมหรือสิ่งใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่บุคคลในห้องปฏิบัติการไว้ในพื้นที่ หรือบริเวณที่เหมาะสมหรือตามหน้าที่ใช้งาน มีการบันทึกข้อมูลและแสดงสัญลักษณ์ให้ชัดเจน

17. การเลือกใช้อุปกรณ์ในสภาพควบคุม (Containment equipment) ระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL3 หากทำการทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตก่อโรค หรือระบบเจ้าบ้านและพาหะ (Host-vector system) ที่มีระดับการควบคุมความปลอดภัยทางชีวภาพสูงกว่า BSL3 หนึ่งระดับให้ใช้ อุปกรณ์ในสภาพควบคุมที่จำเพาะสำหรับระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL4 แต่หากทำการทดลองเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตก่อโรค หรือระบบเจ้าบ้านและพาหะที่มีระดับการควบคุมต่ำกว่าระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL3 หนึ่งระดับให้ใช้อุปกรณ์ในสภาพควบคุม ที่จำเพาะสำหรับระดับ ความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL2 ทั้งนี้อาจมีการใช้ Containment safeguards ร่วมด้วย

** สิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องจัดหาในการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ ที่มีระดับความปลอดภัย BSL3 คือ

- (1) ข้อปฏิบัติในระดับ BSL2 ทั้งหมด
- (2) ระบบไหลเวียนอากาศในห้องปฏิบัติการต้องเป็นระบบที่ลดการหลุดรอดของจุลินทรีย์ออกไปสู่สิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
- (3) ต้องเข้มงวดเป็นพิเศษในการอนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในสถานที่
- (4) ผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ BSL3 ต้องมีเอกสารรับรองการผ่านการฝึกอบรมการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการระดับ BSL3 ก่อน
- (5) ควรมีคู่มือว่าด้วยการปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพที่ใช้เฉพาะในโครงการ (Project-specific biosafety manual) ล่วงหน้าและทำการปรับปรุงอยู่เสมอในห้องปฏิบัติการเพื่อให้บุคคลในห้องปฏิบัติการต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และปฏิบัติตาม

หมายเหตุ ห้องปฏิบัติการ BSL3 ของสถาบันฯ จะเปิดใช้งานได้ประมาณเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2567 ผู้รับผิดชอบได้จัดเตรียมร่างคู่มือแนวปฏิบัติ อยู่ระหว่างการตรวจทานความถูกต้อง มีรายละเอียด ตามลิงค์ https://drive.google.com/file/d/1SLRCsLKq_YObV8wrAYvNcsnp-1j8og1L/view?usp=sharing

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับมูลฝอยติดเชื้อ ขยะของเสียอันตรายทางชีวภาพ (Biohazardous Waste)

ขยะของเสียชีวภาพจากห้องปฏิบัติการ จะมีการส่งกำจัด 2 วิธี คือ **วิธีหนึ่งฆ่าเชื้อด้วยการ autoclave** ซึ่งดำเนินการภายในสถาบันฯ มีความถี่ตามความเหมาะสมของปริมาณขยะ และวิธีการ **ส่งกำจัดด้วยการเผาทำลาย** โดยบริษัท ไทยเอนไวรอนเมนท์ ซิสเต็ม กรุป ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้การประสานงานของ ศูนย์ COSHEM มหาวิทยาลัยมหิดล

มูลฝอยติดเชื้อ ขยะของเสียอันตรายทางชีวภาพจากห้องปฏิบัติการ **แบ่งเป็น 4 กลุ่ม** และมีแนวปฏิบัติในการจัดการดังนี้

1. ของเสียที่มีจุลินทรีย์ปนเปื้อน (Organic waste) หมายถึง ของเสียชนิดจากการดำเนินงานวิจัยที่มีจุลินทรีย์ปนเปื้อน หรือมีเชื้อก่อโรคปนเปื้อน ของเสียที่ได้จากกิจกรรมการเลี้ยงเชื้อ แยกเชื้อ หรือบ่มเพาะจุลินทรีย์ รา หรือยีสต์ ในห้องปฏิบัติการ รวมถึงการเลี้ยงเชื้อในถังหมัก ตัวอย่างขยะมูลฝอยในกลุ่มนี้ : อาหารเลี้ยงเชื้อแบบแข็ง อาหารเลี้ยงเชื้อแบบเหลว เจลเลี้ยงจุลินทรีย์ **petri dish** พลาสติก กระดาษทิชชูปนเปื้อน ถุงมือ Disposable ฯลฯ

การจัดเก็บ : ไม่ต้องจัดเก็บ ให้รวบรวม ส่งนึ่งฆ่าเชื้อ (autoclave) ก่อนทิ้งเป็นขยะปกติ โดยมีแนวปฏิบัติการคัดแยก บรรจุ ดังนี้

1. ให้บรรจุในถุงพลาสติกใส มีความเหนียว ไม่ฉีกขาดง่าย และ ใช้ถุงที่มีขนาดไม่เกิน 16x26 นิ้ว
  2. ให้แยกขยะประเภทของเหลว ให้บรรจุในขวด ปิดฝาแบบหลวม /พลาสติก ปิดฝาและหุ้มฟลอยด์ หรือบรรจุในถุงพลาสติกใส ที่มีความเหนียว ซ้อนถุง 2 ชั้น ผูกมัดปากถุงให้แน่นหนา
  3. ไม่รวมขยะของเหลวร่วมกับขยะประเภทอื่นๆ (พลาสติก) เพื่อป้องกันการทิ่มแทง ทะลุ
  4. บรรจุขยะติดเชื้อในปริมาณ ไม่เกิน 2 ใน 3 ส่วน ของความจุภาชนะสำหรับบรรจุ
  5. มัดปากถุงด้วยเชือกหรือวัสดุอื่นให้แน่น ผูกแบบเงื่อนตาย
  6. กรอรายละเอียดในฉลากขยะ ติดฉลากบนถุงขยะ
- ลิงค์ดาวน์โหลดฉลากขยะ

<https://drive.google.com/file/d/1YMjsxu07tq3jMI01EkA9ptpnnBDDZITy/view?usp=sharing>

การกำจัด : ฆ่าเชื้อก่อโรคด้วยวิธี autoclave ที่ 121 °C, 15 psi, 70 นาที

ฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ด้วยวิธี autoclave ที่ 121 °C, 15 psi, 30 นาที

2. ซากสัตว์จากการใช้สัตว์ทดลอง และซากของพืชที่ใช้ในงานวิจัย ต้องมี บันทึก และเก็บรักษาข้อมูล เกี่ยวกับการทดลอง ชนิดของซากสัตว์ ซากพืช และวิธีการส่งกำจัด

การเก็บรวบรวมซากสัตว์ : บรรจุซากในถุงขยะสีแดงที่มีป้าย Biohazard sign สองชั้น โดยถุงขยะ ต้อง มีความเหนียว คงทน ต่อการฉีกขาด สามารถทนความเย็น (อุณหภูมิต่ำ)ได้ เนื่องจากต้องทำการแช่แข็งซากไว้ รอดำเนินการ และบริเวณตู้แช่ต้องมีเครื่องหมายระบุอย่างชัดเจน

การกำจัด: ส่งกำจัดซากด้วยวิธีการเผา

การเก็บรวบรวมซากพืช : บรรจุภายในภาชนะที่ป้องกันการรั่วซึม และมีความเหนียว ทนทาน ไม่ถูกทิ่มตำให้แตกละเอียดได้ (Shatter Proof) อาทิ กล่องพลาสติก หรือถุงสำหรับ Autoclave ซ้อนอย่างน้อย 2 ชั้น

การกำจัด: ส่งกำจัดด้วยวิธีการเผา /ทำให้สิ้นความสามารถในการขยายพันธุ์

3. ขยะติดเชื้อของมีคมที่ใช้ในห้องปฏิบัติการ เช่น เข็ม ไบโอมิด กระบอกฉีดยาแบบแก้ว หลอดแก้ว ภาชนะจากแก้ว สไลด์ และแผ่นกระจกปิดสไลด์ Pipette Tip, pipette พลาสติกและแก้ว Capillary Tube หรือ สิ่งที่แตกแล้วมีส่วนแหลมคม

การเก็บรวบรวมขยะติดเชื้อมีคม

(1) ภาชนะสำหรับบรรจุเป็น กล่องหรือถัง ต้องทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทานต่อการแทงทะลุ และการกัดกร่อนของสารเคมี เช่น พลาสติกแข็งหรือโลหะมีฝาปิดมิดชิด และป้องกันการรั่วไหลของของเหลวภายในได้ และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก โดยผู้ขนย้ายไม่มีการสัมผัส

(2) ภาชนะมีติดป้าย “ของมีคมติดเชื้อ” อยู่ภายใต้รูปหัวกะโหลกไขว้คู่ และมีข้อความว่า “ห้ามนำกลับมาใช้อีก” “ห้ามเปิด” บรรจุไม่เกินสามในสี่ส่วน 3/4 ของความจุแล้วปิดฝาให้แน่น

การกำจัดขยะมีคม ส่งเผาทำลายโดย **ไม่ต้องนึ่งฆ่าเชื้อก่อน**

4. วัสดุซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด จากการใช้สัตว์ทดลอง และซากของพืชที่ใช้ในงานวิจัย หรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต เช่น สำลี ผ้าก๊อซ กระดาษทิชชู ผ้าต่าง ๆ ท่อยาง หรืออุปกรณ์ที่ใช้ทำงานวิจัยอื่นๆ

การเก็บรวบรวม : ให้เก็บรวบรวมในถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ทำจากพลาสติกหรือวัสดุอื่นที่มีความเหนียว ไม่ฉีกขาดง่าย ทนทานต่อสารเคมี และการรับน้ำหนัก กันน้ำได้ ไม่รั่วซึม

(2) มีสีแดง ทึบแสง

(3) มีข้อความสีดำที่มีขนาดสามารถอ่านได้ชัดเจนว่า มูลฝอยติดเชื้อ อยู่ภายใต้รูปหัวกะโหลกไขว้ คู่กับตราสัญลักษณ์ Biohazard ที่มีรัศมีไม่น้อยกว่า 1 นิ้ว (*)

(4) มีข้อความ **ห้ามนำกลับมาใช้ใหม่** และ **ห้ามเปิด**

(5) กรณีเก็บเพื่อรอการกำจัดเกินกว่า 7 วัน นับตั้งแต่วันที่เกิดมูลฝอยติดเชื้อ ให้ระบุวันที่

การกำจัด: ส่งกำจัดด้วยวิธีการเผาทำลาย

ขั้นตอนการส่งกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ขยะของเสียอันตรายทางชีวภาพ ของสถาบันฯด้วยวิธีการเผาทำลาย

- สถาบันฯ จะดำเนินการรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ ขยะของเสียอันตรายทางชีวภาพ (Biohazardous Waste) เพื่อนำส่งกำจัดโดยวิธีการเผาทำลาย ประมาณ 3-4 ครั้ง/ปี โดยดำเนินการตามกำหนดนัดหมายของศูนย์ COSHEM

- โดยจะเวียนแจ้งห้องปฏิบัติการทางเมลและไลน์ของสถาบันฯ เพื่อบันทึกเวลาจัดเก็บ และส่งเอกสารแบบฟอร์มขอข้อมูลเกี่ยวกับชนิดและน้ำหนักของมูลฝอยที่จะส่งกำจัด เพื่อสรุปข้อมูลส่งศูนย์ COSHEM ล่วงหน้า เอกสารแบบฟอร์มตามลิ้งค์

https://drive.google.com/file/d/11pqqn_yqYP50LvF87xlpTnSZXKJgX95L/view?usp=sharing

- ห้องปฏิบัติการนำส่งเอกสารแบบฟอร์มที่บันทึกข้อมูล พร้อมด้วยมูลฝอยติดเชื้อ ขยะของเสียอันตรายทางชีวภาพ ในวันนัดหมาย ภายในช่วงเช้า เวลา 09.00-11.00 น. บริเวณหน้าลิฟต์แดง ด้านหลังอาคารสถาบันฯ

- ศูนย์ COSHEM จะประสานงานให้บริษัทเข้ามารวบรวมจัดเก็บ นำไปเผาทำลาย และแจ้งค่าใช้จ่ายโดยวิธีตัดโอน

หมายเหตุ

ควรคัดแยก มูลฝอยติดเชื้อทุกประเภทออกจากมูลฝอยชนิดอื่น ควรกระทำทันที ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อ

ห้ามเก็บมูลฝอยรวมกัน แล้วมาแยกประเภทภายหลัง เพราะจะทำให้เชื้อโรคเกิดการแพร่กระจายได้ ควรเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ และส่งกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสมตามแนวปฏิบัติข้างต้น

ประกาศสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล
เรื่อง ข้อปฏิบัติร้านค้าสวัสดิการ

เพื่อให้มีนโยบายและมาตรการควบคุมการประกอบการของร้านค้าสวัสดิการภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล ที่ให้บริการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าและบริการให้แก่บุคลากร นักศึกษา ผู้รับบริการ และบุคคลภายนอก เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีสุขลักษณะ และส่งเสริมนโยบายการเป็นมหาวิทยาลัยเชิงนิเวศน์ (Eco-University) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้อำนวยการสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล โดยความเห็นชอบของที่ประชุมคณะกรรมการสวัสดิการเพิ่มเติมประจำสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล ครั้งที่ 4 (3)/2563 เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2563 จึงกำหนดข้อปฏิบัติร้านค้าสวัสดิการไว้ดังนี้

1. ร้านค้าสวัสดิการต้องประกอบการในวันทำการ หรือตามที่กำหนดในสัญญาหรือข้อตกลง โดยไม่หยุดประกอบการโดยไม่มีเหตุอันควร และหากมีเหตุจำเป็นต้องหยุด ให้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หากผู้เช่าหยุดประกอบการบ่อยครั้งเกินสมควร สถาบันฯ มีสิทธิพิจารณาบอกเลิกสัญญาเช่าได้
2. ผู้ประกอบอาหารและเครื่องดื่ม และผู้ทำหน้าที่ให้บริการที่อยู่ในร้านค้า ต้องไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง และต้องแต่งกายให้เรียบร้อย สะอาด สวมผ้ากันเปื้อน และหมวกหรือผ้าคลุมผม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสิ่งสกปรกและเชื้อโรค
3. ร้านค้าสวัสดิการต้องเตรียมภาชนะและวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบการให้เพียงพอและต้องทำความสะอาดสถานที่ประกอบอาหาร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารให้มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ
4. ร้านค้าสวัสดิการต้องจัดให้มีภาชนะที่ปกปิดฝุ่นละอองอาหารที่จำหน่าย วัตถุประสงค์หรือน้ำที่ใช้ประกอบอาหาร ห้ามใส่สารเสพติดหรือสารกระตุ้นเพื่อเพิ่มรสชาติอาหารหรือเพื่อเป็นการจูงใจผู้บริโภค หากฝ่าฝืนสถาบันฯ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียวทันที โดยร้านค้าสวัสดิการไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ
5. ร้านค้าสวัสดิการต้องใช้วัสดุ วัตถุประสงค์ เครื่องปรุง ที่สด สะอาด ถูกหลักอนามัย ไม่มีสารปนเปื้อน และต้องรับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดบริเวณพื้นที่เช่าและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้ง รักษาอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่สถาบันฯ จัดเตรียมไว้ ให้อยู่ในสภาพดี สะอาด และใช้งานได้ตามปกติตลอดเวลา
6. ร้านค้าสวัสดิการต้องจัดให้มีป้ายแสดงอัตราค่าบริการ/ราคาสินค้า ให้ผู้รับบริการทราบอย่างชัดเจน การปรับเปลี่ยนอัตราค่าบริการ/ราคาสินค้า ร้านค้าสวัสดิการต้องทำหนังสือแจ้งให้สถาบันฯ พิจารณาล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ ทั้งนี้ สถาบันฯ อาจบอกเลิกสัญญาเพราะเหตุที่มีการปรับเปลี่ยนอัตราค่าบริการ/ราคาสินค้านี้ได้ โดยร้านค้าสวัสดิการไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือเงินที่ได้ชำระไปแล้วจากสถาบันฯ ทั้งสิ้น

7. ร้านค้าสวัสดิการต้องยินยอมให้สถาบันฯ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เข้าตรวจพื้นที่เช่า และคุณภาพของวัตถุดิบ ความสะอาดของพื้นที่เช่าทุกครั้ง โดยหากร้านค้าสวัสดิการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขใด เงื่อนไขหนึ่ง สถาบันฯ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีสิทธิแจ้งให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หากร้านค้าสวัสดิการไม่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข สถาบันฯ มีอำนาจบอกเลิกสัญญาเช่าแต่เพียงฝ่ายเดียวได้ โดยร้านค้าสวัสดิการไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ

8. ร้านค้าสวัสดิการต้องให้ความร่วมมือและยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยและสถาบันฯ ที่ใช้บังคับอยู่แล้วในขณะนี้ หรือที่จะมีขึ้นในภายหน้าทุกประการ รวมทั้ง คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสวัสดิการเพิ่มเติมประจำสถาบันชีววิทยาศาสตร์ โมเลกุล

9. ร้านค้าสวัสดิการต้องจัดให้มีการทิ้งขยะและเศษอาหารให้เรียบร้อย และมีการกำจัดขยะทุกวัน

10. ให้ร้านค้าสวัสดิการงดการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟม ถุงหิ้วพลาสติก กล่องอาหารและแก้วน้ำพลาสติก และลดการใช้ช้อน ส้อม และหลอดพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ให้ใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น กระดาษ ชานอ้อย โยกล้วน กาบหมาก ไม้ไผ่ มันสำปะหลัง เป็นต้น โดยส่งเสริมให้ผู้รับบริการนำกล่องอาหาร แก้วน้ำพกพาส่วนตัวมาเอง เช่น ลดราคากรณีนำภาชนะส่วนตัวมาใช้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

นรัตถพล เจริญพันธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. น.น.นรัตถพล เจริญพันธ์)

ผู้อำนวยการสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล

สำเนาถูกต้อง
ที่ปรึกษา

ขอเชิญสมัคร